

Едиција „Међу својима”

Када је велики песник услед ратног вихора отишао далеко од своје земље, своје породице, свога неба, осетио је туђину, усамљеност и чежњу да буде међу својима. Као што нам елегија Владислава Петковића Диса с почетка 20. века предочава дух човека који жуди да воли и да буде свој међу себи блиским и драгим људима, који носи своје национално биће са собом, и који уме да сања и машта, тако и писци нашег доба осећају да постоје силе које бране да се буде свој, међу својима.

Бити међу својима значи бити у сагласју са собом и својим светом. Бити међу својима значи и имати слободу да се иде и да се враћа, да се има пут али да је његово полазиште увек и исходиште. Писци чија дела красе ову едицију питају се и мисле о овим потребама духа. Док траже оне своје да би били међу њима, они постају своји међу онима који су били пре њих. Пре њих је био Дис, али и многи други, и сви су они једно, и сви су они своји, и сви су они наши, а ми међу њима смо међу својима.

Наташа Анђелковић

Позориште у паклу промаља се кроз свеколику светску књижевност, од Дантеа до Булгакова, од Гетеа до Томаса Мана, а ђаво који искушава јунаке увек је фигура неког вишег начела којим се успоставља равнотежа. Шта се, међутим, догађа са човековом душом када пакао изгуби митски и религијски ореол и постане његова стварност, његов једини живот? Драма *Москвичем до пакла* настојање је аутора да додирне она најболнија места која су се стекла у једном младом животу, и њиховим огољавањем и безрезервним самосуочавањем покуша да, ако не превазиђе, а онда зацели то тешко бреме кривице, губитка и трагедије, које настане када се из нехата угаси живот вољеног бића.

И како је то већ велики песник рекао да је ђаво део оне силе која правећи зло вазда добро ствара, и књига *Москвичем до драме „У паклу”* кроз исповедну прозу аутора и његове аутопоетичке и аутобиографске записе који прате и његов животни усуд и само писање драме, показује јединственост тог пакла у себи и раја чисте емоције која не сагорева никад, него мења облик, исцељује и даје погон да се живи и даље.

МОСКВИЧЕМ ДО ДРАМЕ У ПАКЛУ

ЗЛАТКО ГРУШАНОВИЋ

Златко Грушановић рођен је у Лозници 1976. Дипломирао је на групи за Српску књижевност и језик са општом књижевношћу на Филолошком факултету у Београду, где је и одбранио докторску дисертацију 2018. године. Писао је драме за особе са сметњама у развоју које су биле игране у Народном позоришту, ЈДП-у, Позоришту на Теразијама. Многи његови комади били су извођени на школским позоришним сценама, у школама у којима је радио као професор књижевности и директор.. Драма *Москвичем до пакла* је постављена на сцену Београдског драмског позоришта у марту 2019. године.

Библиотека „МЕЂУ СВОЈИМА”

Златко Грушановић
МОСКВИЧЕМ ДО ДРАМЕ
„У ПАКЛУ”

© Златко Грушановић, 2019.
Фотографије © Златко Грушановић

Уредник
Наташа Анђелковић

ЗЛАТКО ГРУШАНОВИЋ

МОСКВИЧЕМ ДО ДРАМЕ

„У ПАКЛУ”

БЕОГРАД
2019

*Не дирајте моје облаке
Они ћуће су у мојој души
И ја волим њихову тишину*

Гоца

1. ПРЕЛУДИЈУМ ОД КРАЈА

БЛИЦ: Писац Злајко Грушановић је премијерно представио аутиобиографску драму „Москвичем до њакла”. Марко Ташковић.

Живот је неумољиво страшан и леп

Живимо, и очекујемо да је сваки дан, свако буђење у коме смо сви здрави, и обични, нормално. Чак и захтевамо од живота да буде безгрешан према нама ако ми не грешимо, или мало грешимо. А шта се догађа када се измене околности? Шта радимо када тло под ногама нестане без разлога, или с мало разлога?

Овако за „Блиц” своја промишљања кроз аутиобиографску драму „Москвичем до њакла” писац Злајко Грушановић представља и публици у Београдском драмском позоришту.

Драма *Москвичем до њакла*, која је прошле среде имала премијеру у БДП-у настала је на Вашој аутиобиографској иницијативи. Можеће ли да нам испричаће то у причу?

Аутобиографско је у аутентичној емоцији, остало је уметнички чин целе глумачке екипе и редитеља. Ликови, радња и заплет су искључиво у драматуршкој функцији. Возио сам москвича, ударио у стуб брзином 48 километара на сат и један живот се угасио. То је аутобиографски.

Емоције, лирски пасаж и цео комад је у функцију смисла и бесмисла, живота и неживота, а пре свега одговорности према преживљавању које уследи после сваке несреће.

Колико је драма верно осликала Вашу аутиобиографску причу?

Истинит је догађај, истинити су монолози и неке реплике које су пре тога били у мојој исповедној лирици преживљавања. То није једноставно преточити у драму, а све то није једноставно преточити у знаковни језик сцене. Требало би ми више простора да објасним сваки лик и радњу која је уметничка фигура неких обриса стварног живота. А потребно би било и да ви и публика већ знате текст, или сте гледали представу.

Када сте написали ту причу и зашто сте одлучили да је кроз драму представите широј публици?

Написао сам је 2001. године. Сви који упишу књижевност, мање-више пишу. Писао сам целог живота оно што боли. Песме, кратке приче, а онда сам се зауставио на драми. После тог писања сам и отишао на ФДУ на пост-дипломске студије трагајући за линијом која спаја ова два факултета.

Како сте лично доживели и проживели премијеру драме?

Филолошки и Факултет драмских уметности, а имао сам част да будем на оба факултета, различити су у односу на проучавање драмског текста. Филолошки факултет драму тумачи као књижевни род који се чита, а ФДУ као уметничко дело које се гледа. Поједноставио сам, али с тим у вези сам и свестан да мој текст више није мој, већ креативни чин свих оних који су радили на тексту почевши од редитеља, глумаца, сценографа... Идеја и емоција су остале аутентично моје, што ми је било врло битно, а свако је својим поступцима надоградио да то буде још боље.

Како је њудлика реаговала на премијери драме?

Емотивно. Желео сам да драму вратим изворном постању – катарзи: човеку ни добром ни лошем се догађа несрећа. То је суштина. Премијера је била емотивна, с обзиром на то да је сцена мала, имала је и мало гледалаца, који су блиски и преживели су ту емоцију у збиљи, са мном. Време предстоји, у коме ће она, као и свако уметничко дело имати свој засебан живот и гледаоце који ме не познају уопште. Тада ћемо имати комплетнију слику рецепције гледалаца. Верујем да се неће разликовати од субјективне рецепције гледалаца с премијере који ме познају или су посредно знали мој живот.

Да ли сийнице живої значе и у смислу човекової задовољсїва и незадовољсїва. Колико нас, нажалосї, їраїедије наїоне да нађемо меру у свему?

То је у ствари најделотворнији смисао катарзе. Живимо, и очекујемо да је сваки дан, свако буђење у коме смо сви здрави, и обични, нормално. Чак и захтевамо од живота да буде безгрешан према нама ако ми не грешимо, или мало грешимо. А шта се догађа када се измене околности? Шта радимо када тло под ногама нестане без разлога, или с мало разлога? Како тада наставити живот без беса према непознатом наставку живота? Да ли су вредне наше фрустрације у околностима које су поправљиве или ситне? То су питања на која немам одговор осим да покажем кроз моја драмска промишљања да је живот неумољиво страشان и леп, и да га не интересују много наша премишљања, дурења и инађења зато што смо незадовољни. Отуд у драми и цитат из Библије *млаке ћу издљувати*. Хтели ми то или не, ми дишемо и живимо, с тескобом или не. На нама је избор прихватања, да ли ћемо дисати и будити се љути, бесни, тужни или весели у односу на мале или страшне несреће које ће нам се десити или се дешавају.

Да ли је ово Ваш први позоришни комад? Планирали ли да наставите да пишете за позориште?

Први је комад за одрасле који је изашао пред публику. Писао сам два комада за особе са сметњама у развоју и изводили смо их у београдским позориштима у земљи и ван ње. Писао сам и комаде за децу и пре свега школску позорницу. И написао сам још три комада који, као и овај, чекају први погодан моменат појављивања, или ће

остати у дијипалној фасцикли као сведочанство мојег ослобађања емотивне тескобе.

Антрфиле: Ако не будеш бољи, бићеш гори

Колико људима у Србији недостигаје самокритике и осећања одговорности? Да ли је и колико то добро или лоше?

Мислим да је трагедија људи код нас, али и шире, што је од деведесетих па наовамо дошло до страшне детронизације социјалне, а затим и емоционалне интелигенције. То је свакако лоше, али опет то не значи да је то крај. Зато сам и стрпљиво чекао да, кад-тад, поставим представу. Увек се може и мора устати кад паднемо, без обзира колико нас болело или нам одговарало да лежимо. Волим једну јеврејску пословицу која каже: „ако не будеш бољи, бићеш гори”, тако да је добро или лоше само у односу према покрету хоћемо ли да радимо да будемо бољи или смо задовољни постојећим.

2. ПРЕКОГНИЦИЈА

Настајање драме, и постављање на малу сцену Београдског драмског позоришта, био је дуг пут од најмање две деценије, без москвича и са њим. Сваки пут од мог рођења, био он споредни или главни, водио је до несрећног догађаја који је обележио и мој и животе мојих ближњих; а затим се наставио рачвати до овог садашњег тренутка у коме је драма заживела; и наставља свој пут у непознатом правцу.

Писање је увек био мој вид самоодбране од тескобе, патње и живота без смисла. Не знам да ли сам својом тескобом и размишљањима изазвао све оно ошто ће касније уследити, или је оно што је уследило било нешто што се није могло избећи, али сва моја писања и путеви водили су ме к њој, „девојци које више нема”, Гордани.

Ч В О Р

ШТА ДОБИЈАШ, А ШТА ГУБИШ
АКО УЗМЕШ ИЛ' ОСТАВИШ?

ДА ЛИ ХРАБРОСТ ВОДИ СРЕЋИ
ИЛИ МРКОЈ АДСКОЈ ПЕЋИ?

ДА ЛИ СТРАХ ВОДИ ДНУ
ИЛ' У БЛАГОДЕТНУ ДОЛИНУ?

ДОК НЕ УЗМЕШ И ОСТАВИШ НЕЋЕШ САЗНАТ' СРЕЋУ СВУ!

Све патње су у животу различите и није свака патња пут до мудрости нити постоји приручник за преживљавање патње која ће нас довести до спознаје и смираја. Превазилажење патње рађа бразде које остају као сећање на начин преживљавања. Свако се бори на свој начин, сваки дух има своје сопствено превазилажење или непревазилажење недаћа које му се догађају.

ЧОВЕЧЕ

Док ти крв не прокључа
лижи своје ране
лижи их човече
не престај човече

Стани, стани оче,
стани, стани и ти мили човече
Па тек си окусио кап крви
Само си пробао утолити неугаслу жеђ

Пораз за поразом
Смрт за смрћу
Ране се цеде
Сув је језик

Пешчара

„Зар ико остане веран ономе што изгуби?”

Зар ико остане веран ономе што није изгубио
Ономе што је започео и оставио?

Лижи своје ране!
Лижи их ко рањено псето!
Једино си то кадар чинити
Свој бол до изнемоглости лизати.

Утеху је тешко наћи када се конфликт смести унутар нас, па неко излаз тражи унутар саме патње, затвори све излазе и побегне од свега и свих, док се други отворе, показујући и свакодневно причајући о својој тескоби не би ли се тиме навикли на њу. Туга постаје свакодневни начин живота који може, а не мора утицати на ток живота у будућности. Ја сам причањем и писањем даноноћних исповедних текстова живео с тугом, и правио пут до драме *У љаклу*.

3. КРАТКИ ДНЕВНИК ИСПОВЕДНЕ ПРОЗЕ

Почео сам свој живот схватати као кратак посао, обичан службени пут, после кога ће на неком електричном стубу бити и мој крај и мој почетак.

Тек сад схватам колико је потребно снаге, одговорности да бих био тамо... у вечности... са њом.

Да ли ја имам ту веру и снагу?

Да ли се може и сме тако нешто желети?

Одзвањају ми Христове речи „не знате шта тражите”... слаб и неодлучан, питам се за последице мојих питања и мог хтења. Ако је написано „нек ваша реч буде да, да и не, не”, ја кажем да!

* * *

Да се помирим да је више нема, то могу већ некако, али да је више никад нећу угледати, то нити могу, нити желим.

* * *

Можда је драги Бог хтео да сачува нашу љубав заувек, двадесет три дана за вечност. Лепа, вредна, идеална и заувек негде, где ће вечно постојати. На земљи, не може.

* * *

Није то само немогућност, већ и бунт! Трен сусрета са тобом сам мењао за вечну бразду.

Први пут после месец дана, питам се, а шта ако све ово и није била судбина? Ја сам тај, ја – а ја те ја те...

Никад нећу заборавити ону тишину, у вреви људи око мене, коју је нарушавало отицање твоје крви, мог вољенијег бића, моја крв. Желео сам да из тог кошмара нестанем, желео сам смрт. А око нас су била поља кукуруза, лепршави и слободни, и несвесни живота који је нестао.

Никад, никад више, колико само ове речи ишту од мене суза, никад више.

Ништа више и не знам, боли ме и тежак ми је овај крст, ја, ја сам тај због кога се све ово десило, ја сам крив. Не могу да не тражим смисао, не могу да не мислим да негде не постоји свет који чека на нас.

* * *

Тако бих желео да те видим, тако бих волео да могу да милујем твоју свилену косу, тако бих желео да чујем твој смех и видим твоје ведре и широке очи. Али нема те и неће те бити. Никад више.

* * *

Ето, ја се пробудих јутрос као и сваког јутра, ни жив ни мртав. Бол у грудима, снови неповезани, јутарња празнина и мучнина већ изгледају као вечност. Откад те више

нема, ја више нисам сâм, постали смо једно. У мени си
заувек, храм, оноземаљска и вечна.

А кад заспиш, она шапће
„Спавај, спавај, жртво моја,
Одмори се на мом крилу,
Чува тебе туга твоја!”

А кад сване зора бела,
Кликће као соко сиви,
Она ти се прва јави:
„Добро јутро, још смо живи!”

(Ј. Ј. Змај – Ђулићи увеоци)

– Шта је? Шта зурите ви слепи људи, ви који не видите
и не чувате то што имате. А шта имате? Живот, живот
и ништа више. Живот ваш и животе ваших вољених. А
зар има нечег важнијег, зар је ишта важније него живот
вољеног човека?

– А ја, ја га немам. Немам више, нестао, разнео се, раз-
нео сам га, разнео и никад више, никад више овај живот,
њен живот, никад. И шта сад, куда, куда? И плачем јер
сам још увек на земљи и... опрости ми Боже, опрости...

Оног трена кад је нестала, мој пут је обавила мрка тама,
али у души је гранула светлост. Сјај њене смрти је зачео
њено рађање у мојој души. Више нисам сам, више нисам
усамљен, више нисам без наде. Све је добило неки други

смисао, неки стварнији и истовремено се изгубио смисао мог пређашњег живота. Све је било исто и ништа није било исто. Све је било као пре и ништа није, нити ће бити као пре. Више ништа не знам, нити желим да знам. Све је постало тако тешко и тако лако. Незнање је благослов.

* * *

Плашим се будућих времена, све мање плачем, све више се препуштам тескоби. Лепота и радост ми стварају бол. Сваки осмех делује ми као издаја. Кад бих је могао видети, чути, макар и у сну, макар и у сну.

СВЕПРИСУТНОСТ ЊЕНОГ ДУХА

Волела сам га. Данас мене више нема. Наставила сам да живим кроз његова сећања, његова писања, његова туговања. Говорим његовим уснама, гледам његовим очима.

Сад сам свеприсутна туга у његовим погледима. Вечност је моје име и живим други живот у његовим сновима.

Мене више нема као стварност облика, постала сам привид небеских дубина, глас његовог срца и чежњива жеља његове душе.

* * *

Волео сам је и волим је. Данас ње више нема као стварност облика, постала је вид небеских дубина, глас мог срца, чежњива жеља моје душе.

Наставила је да живи кроз моја сећања, говори мојим уснама, гледа мојим очима.

Сада је свеprisутна туга у мојим погледима. Вечност јој је име и живи други живот у мојим сновима.

* * *

Побегао сам од себе, тражим се празним улицама, хватам се за ревере од капута, али ми остају празне руке. Питам се какве ли сам све вирусе покупио својим заморним постојањем. Више не познајем себе. Не знам шта ћу у следећем тренутку мислити, радити или, још горе, чинити. Надам се не надајући се, али пре свега бесконачно себе тражим.

Свиснућу од жеље и муке са питањем куд ли ја то стремим и шта желим. Страх ме да што год узео у руке, после пар тренутака, постане играчка коју ћу раскопати у сласт. Шта год желео, никад задовољан био. Чему све ово – питање које се јавља пре сваког делања, комада ме на парчиће које тешко састављам. И тако сам раздао себе по пољима али нисам ништа посејао, ништа се из тога не рађа, само плесан, буђ коју жваћем укруг. Безвољан, малодушан, слаб, усмљен. Куда!

Усамљеност ми је заменила све оно што више икад могу да имам. У речи „никад” нестало је један Ја, у њој је настао други Ја, који никад неће бити оно што је био, и тако унедоглед, копиран у десетине Ја, више немам своје Ја. Празна сенка која ходи празним ноћним београдским улицама носећи у себи и рај и пакао, љубав и мржњу...

Толико сам се изделио на партиције да више не умам да делама. Као дете висим на рачунару играјући се супер хероја, заборављајући на све што бих желео да заборавим. Па и оно што не бих. Време пролази као и увек, ништа се не мења сем самог мењања, а ја старим. Старим унедоглед, бенефицирано. За сваку годину добијам седам. И немогуће је ишта променити што је било, као ни оно што ће бити. Каинов знак урезан ми је у темен у виду броја седам. И у свим тим виртуелним годинама тражим само смисао за један једини дан, за исти онај дан што сам га нашао пре пар година, исти смисао који данас празно одзвања у речи *никад више*.

Како бих волео да нађем тог Ја који разуларено лута
и бежи од мене кад год ме спази. А нећу му ништа, ама
баш ништа, само један мали разговор, малу тужаљку која
му неће шкодити, па чак ни то. Можда бих желео само
да се видим опет као некад ако је то некад икад било. А
то *е* се тако лако мења у *и* и постаје никад. *Никад више.*

4. КРАТКА ПРИЧА

Прошлост је тамна материја која нам користи, али и материја која нас може прогутати, исто као што можемо нестати у будућности, и живети потпуно без садашњости. Постављање драме *У њаклу* је пут помирења сва три времена. Догађај из прошлости је послужио да се напише и постави драма у садашњости која има свој живот у будућност. То је био мој начин превазилажења и окончавање моје потраге за смирајем. Ипак, пре саме драме, поред дневника лирске прозе, пут до драме започет је и кратком причом објављеном у књижевном часопису *Књижевности* 2002. године, под називом „У мраку”.

У МРАКУ

Боже, шта сам урадио, шта се десило, зашто, куда ћу сад, куда ћу, крв, жива је, није јој ништа, мени није ништа, да ли... лице исечено, где је та помоћ, зашто, нека ми неко помогне, нека неко, да трчим, немогуће да је мртва, ово је сан, буди се, да нестанем пре него што ме виде, сви, сви, соба је остала нераспремљена, куд, само да је жива, зашто, зашто...

Гледао сам крвопад који је јурио низ згужвана аутомобилска врата правећи мркоцрвено језеро под мојим ногама. Њена глава је мирно лежала на разбијеном стаклу. Очи су биле спокојне, тек уснуле вечност. Чуо сам отицање крви. Ужурбани и успаничени мештани су трчали, звали... Скамењен заувек у вечном тренутку

гледао сам и тражио даљину где нема ниједног звука, ни једног људског гласа. Желео сам да је видим још једном. Желео сам своју смрт.

Урлик сирене нас је једва стизао на понекој кривини. Та брзина више ником није била потребна... сем можда... Чуо сам кочење док ми је тело правило маштовите окрете у ваздуху и мрак, мрак, мрак.

У ПАКЛУ

Стајао сам на рубу крвавог црнила, тек на трен, довољан да изнад себе видим платинасту светлост, и нестадох кроз густу мрачнину.

Седео је мирно у гвозденој столици са прекрштеним ногама, у црном дугом капуту. Сјајним металним штапом куцкао је степеник испод ноге.

– Е па, добро нам дошао. Шта је, а? Прпа? Одмах ћу ти све појаснити, ништа се не секирај, иако бисмо могли одмах да се брчнемо у котлу. И волео бих да ме не прекидаш. Никад нисам волео много да слушам.

Да се цабе не представљам службено, и показујем ти легитимације, знаш ти добро ко сам Ја, јест да немам ни рогове ни реп, па чак ни ужарене очи које си навикао да гледаш горе у филмовима. Старији сам од тебе пар хиљада година, а види ме како сам виталан. Ха, шта кажеш? Не шепам, чак боље изгледам него ти. Храмљеш ли то? А и нешто си ми много црн? Да ниси ти Ја, а Ја ти? А?

Но, шалу на страну, а увек сам волео добру шалу. Слушај ме пажљиво. Рећи ћу ти твоја права. Имаш право да га немаш уопште, шта ћу, тако је овде, све неправно. Имаш право да ћутиш и трпиш. То си

имао и горе, па ти то неће тешко пасти, једино су муке мало теже, али ви људи сте прилагодљиви. Имаш право и да не ћутиш, то ти је већ познато, али да трпиш мораш јер ћу те појести за ужину. Овде немаш ништа, ниси имао ни горе, али си бар мислио да имаш. Све што си рекао, рекао си, све што си урадио, урадио си!

Дивим се својој бриљантној реченици, понекад себе волим до лудила. Мислим да сам могао нешто написати, ред је да и ја добијем ту Нобелову награду. Сваки дан га мучим, а он јок, каже нисам заслужио, а ко онда јесте? Но, да ми наставимо, пошто си самоубица, немаш ни суђење. То сам некако са својим везама издејствовао да не излазите пред Њега. Он какав је свима би опростио, а Ја? Моји котлови се бар две петине прже само од вас. Каква би мени вајда од тога била. Посао би ми убрзо отишао дођавола. Но, знам Ја да сте ви сентиментални па ћу ти одржати једно кратко суђење, да не кажеш после да си овде бесправно, и да си невин. Нема невиних!

Извади неку хрпу разбацаних трошних хартија, нешто тражи...

– Аха, само да видим, ова мржња ти не ваља баш за дечака, добро јесам ти Ја мало зачинио сујету, али, сам си..., а ова мастурбација, добро то и није тако страшно, и Ја је волим. Овај алкохол, а волео си то пиво а?, ја некако више волим она жестока пића, па курве на екскурзији, јес' да смо се добро провели, али... само да видим, о па ти, дечко, имаш свих седам смртних грехова, и завист и охолост, мој омиљени смртни грех како неко већ рече, и себичност и који оно још, завист, охолост, срдитост, гнев, не то је исто, блуд, прождрљи-

вост, завист – ма ко да је битно, никад да их све научим, теоретски нула, али да видиш какав сам практичан, кад грешим ја грешим. Но да прескочимо те ситнице. Оно што је важно је да си се ти убио. Лепо си извео онај скок. Ја бих ти дао све десетке. А шта да кажем што си убио!?

– Нисам убио, то је несрећан случај, ја сам... То је несрећан случај, то се десило..., ја сам возио, и тако је морало, не знам... то је несрећа...

– Еј, полако бре ти. Јесам ли ти ја рекао на почетку да ме не прекидаш? А? Имаш ли ти представу с ким причаш? Из нехата или непажње, зато што си махнуо или већ шта, па ударио у стуб, није ми битно. Ти си убио, па си се убио, је л' ти то јасно! Шта се дрсаш! Јесам ли ти Ја крив можда?! Немам Ја са вама ништа. То што вам Ја подарим нека пријатна или непријатна искушења, па не терам вас Ја да их кушате. Све вам је дозвољено, имате слободну вољу па сте бирали. Ето и ти си изабрао. Да те нисам можда Ја гурнуо из кола.

Било те стид, је ли? Пече те кривица, па си одбио да понесеш крст који ти нисам Ја дао! Под моје си скуте дошао, е, под њима ћеш и да се пржиш! И не само то, погледај:

Испред мене се указа слика. Киша и ветар. Без свештеника је ћутала велика црна гомила пред мојим одром.

– Ко је крив за њих!? И посмртно ћу да ти набрајам кривице, за сваку можеш по једну вечност да будеш са мном! Крив си! Завршено!

Но, напричах се Ја са тобом, а и ражестио си ме мало. Идемо одмах да се мало дезинфикујемо на милион степени, па ћу онда да ти глођем распукле одаје твоје душе.

У снажном вихору који ме је гутао у висине, чух његов бес.

– Не, не, не дам овога, не дам га, овај је мој, мооо-оооој!

Осетих његове вреле канџе на мом стопалу како их пече стежући грчевито.

У МРАКУ

Мрак, мрак, мрак. Нејасни звуци апарата и жагор је ометао моју несвесну мрачну вечност. Жив сам. Жив у м р а к у !

5. ДРАМА

Пут превазилажења тескобе и поновног рађања, завршен је премијером драме *Москвичем до ѓакла* 20. марта 2019. године. Све модерне театролошке теорије драмски текст гледају искључиво као предтекст, као почетак остваривања редитељске идеје која расте и живи у новом уметничком делу – позоришној представи која сада представља колективни уметнички чин. Тако је и драма *У ѓаклу* са свим својим варијантама и са свим прозним и лирским текстовима постала драмски предтекст за драму *Москвичем до ѓакла*. Последња варијанта драме која је пред вама, никад није била објављена и никад није била чак ни у финалној верзији пред глумцима.

МОСКВИЧЕМ ДО ПАКЛА

ГОРДАНИ
И
КАНИ

ЛИЦА:

МЛАДИЋ, око 25 година

ДЕВОЈКА, око 30 година

МЛАДИЋ У БЕЛОМ, нешто старији од Младића, брат
погинуле девојке

ДОКТОРКА, средњих година

ЂАВО/ПАЦИЈЕНТ, бесконачних година

АЗРАЕЛ/ПАЦИЈЕНТ, некада вечан, сада пао и дебео

МАЈКА, око 60 година

ОТАЦ, око 60 година

I

Мрак на сцени. Осветљава се москвич који је на средини сцене. У москвичу су девојка и младић, у несвесности. Младић се буди, схвата шта се догодило, излази из кола, прилази девојци, склања косу с лица, износи је и ставља на земљу. Тишина и крик. Прекрива је и долази на средину сцене обраћајући се публици.

МЛАДИЋ: Пробудих се јутрос као и сваког јутра, ни жив ни мртав. Мрачно јутрос, као и јутрос кад сам легао да спавам. Вечно тако. Камен, вечни камен. (*Публици, мирно*) Шта је? Где гледате? Слепци! Гледате, а ништа не видите. Видите само оно што немате! А шта имате? Сетите се! Мора да ти, и ти, и ти, имате нешто. имате (*насмеје се*)... Имате (*насмеје се*) Имате свој живот и животе оних које волите. А ја? (*Пауза*) Ја јутрос имам мрак, мрак и само мрак.

Људи трче, вичу... али свеједно, **крв** и даље отиче – опет сам камен. Одједном, чујем кочење док ми тело прави окрете и – мрак, мрак, мрак.

Да се помирим да је више нема, то већ некако, али да је више никад нећу угледати, то не могу, нити желим, нити...

II

На помену, на позорници (око прекривене девојке) око гроба стоје Мајка, Отац и Младић у белом. Сви ћуше. После одређеног времена, јавља се Младић са цвећем који уледа скуйину и сакрије се чекајући да сви оду.

МАЈКА: Баш је било хладно на путу...

ОТАЦ: Јест, право чудо за август да буде хладно.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Да... да... чини се хладно.

ОТАЦ: Јесте, јесте...

Пауза.

МАЈКА: ...Нисмо знали шта тачно да донесемо...

ОТАЦ: Ни да ли ће моћи...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Нема везе.

ОТАЦ: И откуд још киша да удари...

МАЈКА: Каква сад киша?!

ОТАЦ: Има да груне. Вероватно већ и пада, било је на прогнози...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Јесте. Тако сам нешто и ја чуо.

Појављује се Азраел у лудачкој кошуљи и њрска водом, АЛИ само над њавом Младића. Младић се и даље крије.

МАЈКА: Стварно чудно... ја ни кап нисам видела.

ОТАЦ: Каже народ: Лети понеси, а зими ако о'ш, ако не'ш!

МАЈКА: И онда ти обучеш мајицу?!

Пауза. Отац се њруди да сакрије њоле руке, свима је још неѡријатније. Младић не скида њоїлед са њих, ѡренеражен оним о чему они заїраво ѡворе.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Август је обично топао.

ОТАЦ: Памтио сам ја августе и с минусом.

МАЈКА: Минуст у августу?! Кад ти не би лупио!

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Добро, није минус, али јесте хладно.

МАЈКА: Да... јесте хладно.

ОТАЦ: Да, скроз сте у праву... Да је хладно, хладно је.

Пауза. Младић и даље не скида њоїлед са њих.

ОТАЦ: И шта кажете... не дува тамо толико кошава?

МАЈКА: Ама шта те сад спопа, каква кошава?!

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Кошава?

ОТАЦ: Да. Да, било је кошаве, сећам се ја те године...

Младић удари ноїом о њод, усрїави се и бесно изїовара.

МЛАДИЋ: А шта мислите да вас све ставим у ауто и провозам мало до оне бандере!

Сви се изненаде уїледавши їа, но нико не їроїовара.

III

Докїорка се њојављује и одводи Младића у своју канцеларију. Седи за сїолом, њосїављена суїериорно над Младићем, који седи на малој сїолици.

ДОКТОРКА: Извињавам се што касним.

МЛАДИЋ (насмеје се): Ништа. Имам све време овога света.

ДОКТОРКА: Како се данас осећаш?

МЛАДИЋ: Зашто ме то сваки пут питате?

ДОКТОРКА: Занима ме.

МЛАДИЋ: Баш брига вас за мене, и мене за вас. Од-
радите свој посао. Дајте мало антидепресива, мало сао-
сећања и готово!

ДОКТОРКА: А шта онда?

МЛАДИЋ: Изађете из ординације, и читав ваш живот
је само за вас.

ДОКТОРКА: Ако тако мислиш, у реду?

*Докторка устане са фотијеље и разиђа се. Младић ово без-
вољно іледа.*

МЛАДИЋ: Не мислим ја ништа! Ништа се више не
мења, ни ја се више не мењам. Камен!

ДОКТОРКА: Ја сам ту да ти помогнем.

МЛАДИЋ: Не треба ми ваше саосећање. И не треба
ми помоћ!

ДОКТОРКА: Свима је потребна помоћ.

МЛАДИЋ: Маните ме више ваших поштапалица,
Докторко! Ја нисам ту, овде! Ја сам нигде! Ја сам привид!

ДОКТОРКА (*хладно и без емоција*): Какав привид?
Можеш ли ми мало објаснити тај привид и где си ти у
ствари?

МЛАДИЋ (*бесно*): Камени привид! Шта ту није јасно?
Не постојим више! Ни у једном свету!

ДОКТОРКА: Аха. Не постојиш! И сад ниси овде, зар не?

МЛАДИЋ: Овде сам јер сам под присмотром. Овде
сам због њих!

ДОКТОРКА: Којих њих?

МЛАДИЋ: Докторко, молим вас. Знате да не желим
бити овде!

ДОКТОРКА: А где желиш?

МЛАДИЋ (*накези се*): Има више начина: на згради, с жилетом, бандера...

ДОКТОРКА: Опет та бандера.

МЛАДИЋ: Да! Само бих се сад о њу обесио!

ДОКТОРКА: Ето, зашто ти је потребна помоћ и лечење.

МЛАДИЋ: Али од чега се ја то лечим? Од кривице? Од нежеље за животом? И зашто мислите да бих оставио своју жељу за непостојањем, ради ваших жеља за постојањем?

Докторка ћути неко време.

ДОКТОРКА: Ти си међу људима који те воле и који хоће да ти помогну.

МЛАДИЋ: Да, да... хоће да ми помогну. Хоће да помогну „ни живом ни мртвом“ који се тражи по празним улицама, али му руке остају празне и заривене негде, у некој полупаној прошлости.

ДОКТОРКА (*уздахне*): Можемо увек почињати наш разговор самосажаљењем, али нас тај пут не води нигде. Ја нисам ту да те тешим, чињеница је да пут у том тренутку... мало завија...

МЛАДИЋ: Нисам видео! Нисам крив!?

ДОКТОРКА: Ја не судим. Али ако мислиш да си крив, онда мораш опростити.

МЛАДИЋ: Себи?

ДОКТОРКА: Оном ко је крив!

МЛАДИЋ: Зашто? Је л' то на папиру пише о праштању? Је л' вам то радни задатак?

ДОКТОРКА: Папир је једно, живот је нешто друго, а наш посао скроз нешто треће!

МЛАДИЋ: Могуће да сам био доле?...

ДОКТОРКА: Мислиш у...

МЛАДИЋ: Мислим У!

ДОКТОРКА: Постоје приче и теорије о путовању душе кроз сва три...

МЛАДИЋ (*ирекида је*): Ја сам био тамо доле! Сад сам овде! И тамо је пакао и овде је пакао! Изгледа да је све једно!

ДОКТОР: А Бог? Како се он уклапа у твоје последње путовање. У твоју жељу!

МЛАДИЋ: Њега докторко, не мешајте. И онако не верујете у њега. Ја бежим од себе, и тражим се празним улицама, хватам се за ревере од капута, али ми остају празне руке. Надам се не надајући и тражим себе бесконачно негде у некој далекој полупаној прошлости.

ДОКТОРКА: Опет залазимо на исту причу, исти пут...

МЛАДИЋ (*цинично*): Који мало завија...

Докторка заћути.

МЛАДИЋ: Немогуће је променити оно што је било!

ДОКТОРКА: Све се може променити.

МЛАДИЋ: Немогуће је променити оно што ће бити!

ДОКТОРКА: Разговараћемо и откривати проблем док га не решимо! Једино што је потребно је да будемо искрени.

МЛАДИЋ (*уздахне а зашћим заједљиво*): Разговарати? Ја само тражим да потпишете да сам ја здрав и свесно крив!

ДОКТОРКА: Мислиш да ће онда бити све у реду?

МЛАДИЋ: Да!

ДОКТОРКА: Онда, добро.

МЛАДИЋ (*јонада се*): Добро?

ДОКТОРКА: Добро би било да мало размислиш шта је испаштање, а шта бежање, шта праштање а шта преживљавање!

Извади лекове и љуби му.

МЛАДИЋ (*узимајући их*): А ово ми је литература!

ДОКТОРКА: Завршили смо за данас.

IV

Докторка излази. Младић остане сам. Мртва девојка на средини сцене устaje са њокровом, њојуи духа. То је „Гордана“ – девојка које више нема – њосле саобраћајне несреће, и коју њлуми иста њлумица као и Девојку у каснијим сценама. Мртва девојка, има микрофон у који изговара љресуду. Музика је у њозадини. Док чити љлексѝ љресуде мења љемѝо и доју од хладноѝ, незаинѝересованоѝ, судскоѝ, љреко циничноѝ, оѝѝужујућеѝ, изневереноѝ и љомирљивоѝ:

МРТВА ДЕВОЈКА: Окружни суд, у већу састављен од судије, председника већа и судије поротника, у кривичном предмету против окривљеног, по оптужници бр. 161/2000 од 15. 12. 2000. за извршено кривично дело: тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из члана

201 став 4, и у вези с чланом 197 ст. 3 КЗРС, након одржаног претреса донео је пресуду:

Окривљени, нежењен, без имовине, неосуђиван, оптужен је што је пре годину дана, 29. 07. 2000. год. возио десном страном коловоза више него што је дозвољено и ударивши у електрични стуб усмртио своју вереницу, чиме је извршио тешко кривично дело против јавне безбедности. На страни окривљеног стоје само олакшавајуће околности, и то чињеница да до сада није осуђиван, да је млад човек, да се коректно понашао на суду, својим признањем допринео утврђивању материјалне истине и изразио дубоко кајање и жаљење.

Младић расцепа кућију и узима прекомерну дозу лекова које му је дала Докторка. Почиње да мили ка девојци.

МРТВА ДЕВОЈКА: Ценећи утврђене околности, степен кривичне одговорности окривљеног и тежину извршеног кривичног дела, те околности под којима је дошло до истог, овај суд налази, да се због наведеног, окривљеном изриче ОСЛОБАЂАЈУЋА ПРЕСУДА.

Младић се онесвесити и падне пред њу. Она га блато помилилује по лави. Несћаје са сцене. Младић лежи сам на сцени.

V

Младић се буди у њаклу. Позорница је са црвеним завесам, у њозадини се назире њонови Simpathy for the devil. Где је некад била мртва грађа, стоји Ђаво. Азраел с времена на време шета у њозадини, њојављује се када му се Ђаво

обрати. Ђаво са црним љовзеним шћайом иџра у ритму, љодиге младића, љлеше око њеџа, хваћџа ља за руке и за љлеше с њим. Младић се љомера као марионетџа док љаво уљравља њиме. Музика се уљишџава. Тишина. Чује се само куцкање њеџовоџ шћџџа.

ЂАВО: Добро дошао, мали, на моју позорницу!

Младић и даље љућџи, не љомерајућџи се.

ЂАВО: Шта је? Шта си се укењао? Ђутиш? Не знаш текст? Хајд' реци нешто!

МЛАДИЋ (*Одџовара расејано*) Нешто?

ЂАВО: Ти то мене зајебаваш? (*Одбраћа се људлицџи*). Овај ме зајебава. У пакао! Одмах! (*Више за себе*) У ствари, већ си у њему. Слушај мали, кад се неком пожели добродошлица, онда му се тако и узврати, макар био и у паклу. 'Ајде, покажи чики да си срећан што си овде!

МЛАДИЋ: Ако је култура пут до твог пакла, онда у реду! Чико, боље вас нашао!

ЂАВО: Тако је, дууушо моја, видиш како знаш. Је ли било тешко? (*Младић ћути*)

ЂАВО (*десно*): Опет ћутиш, питам те је ли било тешко?

МЛАДИЋ: Није, чико!

ЂАВО: Дабоме да није. Ништа код нас није тешко, све је претешко, то јест паклено. А мало касније ћемо да се брчнемо у лави. Али немој да се плашиш, ту сам ја.

МЛАДИЋ: Ја бих одмах ту лаву!

ЂАВО: (*Уоздиљи се.*) Видим ја да ти немаш појма где си дошао! Немој да ме прекидаш. Не волим много да слушам.

Трине се и хвата за уши. Погледа у младића.

ЂАВО: Видиш! Не слушам! А шта ти мислиш, јесу ли клемпаве?

МЛАДИЋ (*невољно одговара*): Не знам, ваљда нису.

ЂАВО: Како ваљда нису? Ваљда видиш? Јесу или нису?

МЛАДИЋ: Нису. И баш ме заболе за твоје уши! Ти си луд!

ЂАВО: Не, него си ти луд! Наравно! Погледај ме. (*Младић га погледа.*) Тако. И колико би ми дао година?

МЛАДИЋ: Докле више да се гледамо?! Да нећеш да се жениш са мном! И баш ме...

ЂАВО: Заболе те, наравно. Ех, каква је ова данашња омладина. Све их нешто заболе! Никавог поштовања

према старијима. Живим неколико хиљада година, а ти тако. Е, а види како сам виталан. (*Ђаво зајим скочи и оййрчи неколико круіова око младића, и йре неіо шійо седне, найрави звезду.*) Јеси видео? Изгледам бре к'о бог. Мислим, не као Отац, него и елегантно и напуцано. А ти? Вучеш се ко нека баба, сав се уцрнио. Шепаш ли? Да ниси ти, можда, Ја, а Ја ти? А? (*Церека се.*) Ха, волим Ја добру шалу, волим, мали. (*Шейури се йоказујући своје шљаашіеће одело. Одједном, насійуи сійроіо.*) Слушај ме. Рећи ћу ти твоја права. Имаш право да ћутиш и трпиш. То си имао и горе, дакле, навикао си! Овде су муке мало теже, али ви људи сте прилагодљиви к'о бубашвабе. Дакле: имаш право да га немаш уопште!

МЛАДИЋ: Коначно! Заврши више шта имаш, па...

ЂАВО: Ђудер! Све што си рекао, рекао си, све што си урадио, урадио си! Дивим се својој бриљантној реченици. Понекад стварно себе волим до лудила. Мислим да сам и Ја могао нешто написати, неки стих, ред је да и Ја добијем ту Нобелову награду. Сваки дан га мучим, а он – јок! Каже – нисам заслужио. А ко онда јесте?

МЛАДИЋ: Јеси ли завршио?!

ЂАВО: А ти?! Патетични самоубицо! Е, пошто си самоубица, немаш ни суђење. Потплатио сам да не излазите пред Њега. Он, какав је, свима би опростио. А Ја? Ја сам бизнисмен! Не сме посао да трпи!

МЛАДИЋ: Да пређемо онда на посао!

ЂАВО: Ђудер! Знам Ја какви сте ви па ћу ти одржати једно кратко суђење, да не смараш после да си невин. (*Гласно йоворећи.*) Нема невиних! (*Извади неку хрју раз-*

бацаних ѿрошних харѿија, нешѿо ѿражи. Извлачи сѿари умашћен ѿаѿир.) Их, што су масни ови папири. Азраеле, јесам ти лепо рек'о да не једеш више бурек над мојом архивом!

АЗРАЕЛ: Јебеш бурек од кога се не умастиш!

ЂАВО: Овај је баш мастан!

АЗРАЕЛ: Љупчетов! Најбољи!

ЂАВО: Нико ме ништа не слуша... Него да видимо с чим си дош'о. (*Чиѿа у сеѿи.*) Мхм, добро, добро. Убио си, то је лепо... лепо...

МЛАДИЋ (*ѿрекиѿа ѿа*): Нисам убио, нисам хтео, пут мало завија... Ја сам само махнуо... не знам... А ти, шта хоћеш?! Јесам дошао? Ево пржи ме, сеци ме, само ме пусти твојих...

ЂАВО: Ало, момак, опет ме прекидаш?! Види га, молим те! Ал' се мали прокурчио... Ти си убио, па си се убио, је л' ти то јасно? Да видим шта још имаш... Ух. (*Прелисѿава.*) Охо-хо, дечко! Па ти имаш свих седам смртних грехова, и завист и охолост, мој омиљени смртни грех како неко рече, и себичност и који оно још? (*Замишћен ѿроји на ѿрсѿе.*) Завист, охолост, срдитост, гнев... не, то је исто, блуд, прождрљивост, завист; не не не, завист, убиство, не убиство, то је ваљда заповест. (*Заћуѿи и ѿроји у сеѿи, а заѿим десно ѿаѿи харѿије на ѿог.*) К'о да је битно. Никако да их све научим, теоријски сам одувек нула, али да видиш како сам практичан: кад грешим, Ја грешим. Сад ћеш да видиш! Одлука! (*Уѿари шѿаѿом о ѿог.*) Крив си! Свршено! Под мој си skut дошао. Сад ћеш под њим и да се пржиш! (*Смешка се, ѿа мирним ѿласом.*) Морам да

те похвалим. Пријатно си ме изненадио, момак, спава у теби један ђаволак. Али **Ја** сам Ђаво. Идемо одмах да се мало дезинфикујемо на милион степени, па да глођем распукле одаје твоје душе.

Док говори, Ђаво се скида у црвене куйаће таће. Младић се онесвесити и љадне на љод.

ЂАВО: Шта ти би? Уплаши се мали мог аполонског тела, хе-хе. Устај бре, није ово забавиште! (*Дере се.*) Азраеле, долази овамо, сместа!

АЗРАЕЛ: Изволите, господару!

ЂАВО: Како је могуће да се мртви смртник онесвести?

Азраел љрилази, сџавља слушалице и љрејледа младића.

АЗРАЕЛ: Овај је још жив.

ЂАВО (*десан, удара шџайом.*): Како бре жив?! Ко ме бре то зеза?! Враћај га овамо! Дај му вештачко гушење... учини бре нешто, гуши га, глупане губави... гуши!

Ђаво и Азраел несџају.

VI

Младић се буди сам на сцени. Гледа око себе, и шџихо љокушава да изађе. Исџред њеја искаче мајка.

МАЈКА: Где ћеш?

МЛАДИЋ: У купатило.

Улази оџац.

ОТАЦ: Е, па, коначно опет заједно.

МЛАДИЋ: Сваки дан смо заједно.

Одлази до ѿоалеѿа.

ОТАЦ: Па добро, јесмо. То је лепо, зар не?

МАЈКА (*даје Оцу знаке.*): Отишао је у купатило.

ОТАЦ: Нека, нека. Сваки човек треба да иде сам у купатило, тако и цар и краљ, па и наш син...

МАЈКА (*кроз зубе, ѿрекидајући ѿа*): Кажем, отишао је у купатило!

ОТАЦ: Па шта! Јеси ти хтела? Иди спрат ниже!

МАЈКА (*љууѿиѿиѿо*): Јеси ли склонио жилете из купатила?

ОТАЦ: А, то! Јесам, јесам.

МАЈКА: Добро. Ја сам прозор заковала даскама.

ОТАЦ: Шта си урадила?!

МАЈКА: Заковала прозор даскама...

ОТАЦ: Ти си још луђа од њега. Свуда су решетке! Свашта...

МАЈКА: Овако ми је сигурније. Шта се крстиш? Хоћеш опет да направи глупост?

МЛАДИЋ (*из ѿоалеѿа*): Ко је то заковао прозор? Ништа се не види у по бела дана.

Чује се ломљава, ѿадање сѿвари и њеѿов јаук.

ОТАЦ: Ја сам, сине. Сломио сам прозор, па док не купимо нови.

МАЈКА: Ала ти је одговор!

ОТАЦ: Одговори му ти онда!

МАЈКА: Упали, сине, светло!

МЛАДИЋ: Нема сијалице!

ОТАЦ: Стварно?

МАЈКА: Уф, да. Можда би се посекао тиме. Одврнула сам је.

Пауза. Отац седне на фоџељу, узима новине да чисти. Мајка нервозно шета по соби.

МАЈКА: Нешто је дуго унутра?

ОТАЦ: Не почињи.

МАЈКА: Шта?

ОТАЦ: Да паничиш!

МАЈКА: Шта ради толико дуго унутра?

ОТАЦ: Можда се тушира, брије, откуд ја знам шта све може да ради?

МАЈКА: Ма немој! Прво, не чује се вода. Друго, како да се брије кад нема ни бријача, ни огледала.

ОТАЦ: Насуво! Откуд знам. Ноктима. И грицкалице смо бацили.

МАЈКА: Теби је ово забавно.

ОТАЦ: Ма жено, пусти ме. Можда човек лепо засео на шољу и чита књигу.

МАЈКА: Али нема сијалице!

МАЈКА: Иди па га питај!

МАЈКА: Тебе више није ни брига?

ОТАЦ: Ама брига ме је, али тебе не могу више да слушам!

МАЈКА (*шаљуће шиптаво*): Ма ћути и слушај! Чује ли се шта!

Шуња се до вратића, послушкује. Долази и Оџац. Труде се да слушају.

ОТАЦ: Стварно се ништа не чује.

МАЈКА: Не смемо да паничимо.

Крајка ђауза.

МАЈКА: Види шта ради унутра.

Оџац їледа кроз кључаоницу.

ОТАЦ: Не види се ништа. Али, бићемо смирени и...

МАЈКА: Ма ко паничи? Ђути мало!

Крајка ђауза. Нишїћа се не чује.

ОТАЦ: Можда спава на шољи.

Крајка ђауза.

ОТАЦ: Морамо да развалимо!

МАЈКА: Полако! Да га ја прво позовем? Немој само да...

ОТАЦ (їрекида): Не паничим! Разваљуј!

Оџац се залеїи да развали вратића. Младић у истїом їренуїку оїћвара, Оџац їролеїи у куїаїиило. Младић излази.

МЛАДИЋ: Шта ради овај?

ОТАЦ (враћа се из їоалеїи): Дотрајала шоља, сине, види како пуца. Да је мајка села на њу, нашли би је у канализацији.

*Баџи шољу на њог. МЛАДИЋ У БЕЛОМ се њојави на вра-
ћима. Нико ња не њримећи. Пошћо шоља не њукне, Оћаџ
њчне да скаче њо њој. Падне њреко ње.*

МАЈКА: Престани да скачеш! Носи прво ту шољу одавде!

МЛАДИЋ (*вришићи*): Зашто бре долазите? Зашто уоп-
ште долазите овде? Ви нисте нормални! Чујете?!

Мајка и Оћаџ їледају у њог. Младић у белом улази.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Добар дан. Ја хтео да куцам,
али... Врата су била отворена.

Младић заћући.

МАЈКА: Овај... За кога ће бити отворена, ако неће за
тебе?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ (*Оцу*): Шта је то?

ОТАЦ: А, ово? То је шоља.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Да, знам да је то шоља.

ОТАЦ: Јест, то је шоља, и хтео сам да...

МАЈКА: Петља се у оно што не зна: хтео је да је заме-
ни, па је полупао.

ОТАЦ: Кад си тако паметна, узми ти па промени!

МАЈКА: Ја? Жена да мења шољу?!

МЛАДИЋ (*очајно*): Молим вас...

МАЈКА: Наравно.

ОТАЦ: Извињавамо се.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Немојте, молим вас, због мене
да се узнемиравате.

МАЈКА: Не, не, таман посла, ионако смо баш кренули...

Отац њодије шољу и сџави је њод мишку.

ОТАЦ: Да бацимо шољу!

МАЈКА: Не тако! Сви ће те видети! Стави је у неки џак.

ОТАЦ: У неки џак? А где ми је неки џак!?

Оглазе са сцене, свађајући се.

VII

Исџи ѡросџор. Младић се, ѡун нелаѡде, окреће ка Младићу у белом, ѡкушава да ѣа уѡсџи.

МЛАДИЋ: Извини... (*уздахне*) Хоћеш да попијеш нешто?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ (*уз осмех*): Јел' има нешто од твојих лекова?

МЛАДИЋ: Не. Сад сам на инјекцијама, двапут дневно. А и то мало што је остало од лекова, побацала моја мајка...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Е штета, баш сам хтео да пробам неки, ко некад.

МЛАДИЋ (*скочи*): Оћеш да погледам, можда има неко?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Шалим се.

МЛАДИЋ: Да. Све је у реду. Осим ових мојих родитеља. Смарају сваког дана... (*Прекине се, свесџан коме је шџа рекао.*) Извини, молим те...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Што се стално извињаваш?

МЛАДИЋ: Које сам ја ништавило...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Опусте се.

МЛАДИЋ: Још треба ти мене да тешиш.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Ало!

Младић се заустави. Гледа нейомично у Младића у белом.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Који сам то ја?

МЛАДИЋ: Извини... *(Младић у белом га мрко погледа.)*

МЛАДИЋ: Њен брат. На то сам мислио, јебига.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: И још?

МЛАДИЋ: И мој пријатељ.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Зато сам и дошао.

Пауза.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Донео сам ти фотографије.

Пружа албум с фотографијама. Младић га мрко погледа, ње обори поглед, узима албум и листица. Пауза. Тешко му је док погледа, онда га нагло зајавори.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Хоћу да ми кажеш од чега сад бежиш. Немаш куд и немаш ни разлога.

МЛАДИЋ (викне): Не бежим! Рекао сам, чекам! Твој отац је у праву. Пут је био прав.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Мало завија!

МЛАДИЋ: Треба ме казнити. Треба ме кажњавати до краја вечности.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Шта си сад њега узео? Ниси крив, наишао је комшија, кривина... и то је то...

МЛАДИЋ (јрекида, десно): Крив сам, крив сам! Живот тече код свих, а за њу и мене стоји! Хоћете да се правим као да се ништа није десило, као да је све у реду?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ (*хоће да настави свађу, али се примири. Крајка пауза.*): Јебига!

МЛАДИЋ (*смиреније*): Само то. Јебига!

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: А шта да ти кажем више? Долазим овде и понављамо наше по сто пута јебига.

МЛАДИЋ (*смиреније*): Овакво стање је неподношљиво. Тешко ми је више да се снађем у овом свету. Постао сам надзирана сенка коју родитељи воде на бријање, па код психијатра, па у шетњу, па опет на бријање и тако у круг.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Јебига!

МЛАДИЋ: Јебига, а шта да радим? Ја сам једини на свету који је...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Ниси једини! Прошло је суђење, нисмо те тужили.

МЛАДИЋ: Мења ли то нешто?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Настави да живиш, не мучи се више! Дobar си човек, знам те, и ту сам после свега.

МЛАДИЋ: Ја сам возио тог москвича. Несрећан случај. Обично је то тако: тражимо срећу негде далеко и увек заборавимо да је потражимо ту око нас, а несрећу видимо увек негде другде.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: А око нас се крије право благо на које се ми обично посеремо. Сад је стварно доста, вртимо се у круг са стално исто причом. Шта сад?

МЛАДИЋ (*уморно*): Сад? Сад више ништа. Баш ништа. Немоћан сам.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: А да пробаш да не мислиш баш ништа?

МЛАДИЋ: Нигде се више не осећам као жив човек. По-стојаћемо овако сви док не полудимо, ако то већ нисмо...

Младић не може да издржи. Устјане, њоги не сјолицу и РАЗБИЈЕ је о њог. На сцену уљадају Мајка и Отац.

МАЈКА: Шта то пуче?

ОТАЦ: Да се ниси повредио?

МЛАДИЋ: Нисам, али хтео сам. Да се убијем столицом!

ОТАЦ: Ето види га какав ти је син! Размазила си га. Докле овако! Нисмо више паметни да знамо шта још па да урадимо за тебе?

МАЈКА: Ћути! Не можеш тако с њим!

ОТАЦ: Шта не може?! У моје време...

МАЈКА: Доста бре више твог времена, десила му се несрећа...

ОТАЦ: Јесте! Десила се несрећа, и нама се десила несрећа, свима се догађају несреће, и шта сад?

МАЈКА: Ти ништа. Ја сам крива што нисам хтела да продам москвича за... петсто. За бедних педесет више! (*Мајка љлаче.*) Ја сам крива за... за педесет...

ОТАЦ: Јесте, и ти си крива, и он и ти и ја и сви! Доста бре! Десила се несрећа, свима се догађају несреће, а ти сад можеш све редом да нас поубијаш! Или да живимо, или сви да помремо!

МЛАДИЋ: Ми да живимо, а она? (*Младићу у белом*) 'Ајде, помагај! Шта да урадим? Кога следећег да убијем?

ОТАЦ (*Младићу у белом*): Извините сад. Знате, он је још увек...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Разумем. Све је у реду.

МЛАДИЋ (свима): Није у реду! Све није у реду и једино је ништа у реду. (Публици) Треба сви да се поубијамо, само треба да нађемо неког ко би нас убио из самилости. Има ли неки пријатељ који би помогао пријатељу и убио га!

Младић насмјавља монолој, док га њих троје посматрају као публика. У позадини је музика која осликава његову унутрашњу борбу.

МЛАДИЋ: Зурим у непровидно. Прва година ми је прошла као седам, а ја тражим смисао за само један дан. За онај дан што сам га једном нашао, а онда... убио. (Крај-ка пауза.)

Све је бесмислено, све је у исто време смешно и болно, не знам ни шта бих хтео, ни шта не бих хтео... (кивно) Какве ли сам вирусе покупио својим заморним постојањем? (одавде све дешње)

У свему желим само да нађем тог убицу који разуларено бежи од мене чим ме спази. А нећу му ништа, баш ништа, само једну тужбалицу, једну малу жалбицу, један мали разговор, један једини мали разговорчић! И онда да га питам, да питам, и питам, да га рашчечим... док не призна...

Почиње да бесни. Отац одлази по Докторку. Докторка долази и даје му инјекцију да се смири. Мајка, Отац и Младић у белом га полажу на сценолисту на средини сцене, прекојула Докторке. Излазе.

VIII

ГРУПНА ТЕРАПИЈА: *На сценолицима у крућу, око Докторке и Младића седе Ђаво-Пацијент, Азраел-Пацијент и ДЕВОЈКА. Докторка мало-мало нешто записује. Докторка прегледа погледом премо свих и обраћа се свима лажним осмехом.*

ДОКТОРКА: Како се осећамо данас?

Њих тројица одоре љаве и љедају у пог. Девојка љеда остале у крућу. Први пог примети Младића. Заустави се на њему и мери га погледом.

ДОКТОРКА (*уздахне, па се обраћи Ђаволу*): Професоре, како сте ви данас?

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Млаке ћу избљувати!

ДОКТОРКА: Добро... Ко не зна, ово је наш најстарији – извините професоре – пријатељ, не по годинама, већ по стажу...

АЗРАЕЛ (*убацује се*): Срање!

ДОКТОРКА: Молим?! Шта смо рекли за такве изразе?

АЗРАЕЛ: Питали сте за данас. Ја вам кажем да је до-
ручак данас – живо срање.

ДОКТОРКА: Срам те било! Одмах казна.

Азраел устџаје и одјећа се до ћошка сцене.

ДОКТОРКА (*Младићу*): Па, како се осећаш?

МЛАДИЋ (*одсућно*): Супер!

ДОКТОРКА: Имаш ли кошмаре?

МЛАДИЋ: Не!

ДОКТОРКА: Стварно?

МЛАДИЋ: Да!

ДОКТОРКА (*зайисује*): Напредак са пацијентом на
перцептивном нивоу...

МЛАДИЋ: Али ви сте мој кошмар ноћима!

ДОКТОРКА: На шта тачно мислиш?

МЛАДИЋ: Па тако... ви и ја у ординацији, обично
вам вршим лоботомију. Али, не брините се. Вечерас ћу
да вам дам и електрошокове гратис!

Докторка подијне јлаву и љубазно се насмеши.

ДОКТОРКА (*зайисује*): Дакле, напредак са пацијентом
на перцептивном, али на комуникативном нивоу и даље
показује...

МЛАДИЋ (*мирно*): Сањам и како гурате пацијенте с
моста.

ДОКТОРКА (*љубишићо пређе појледом преко Азраела и
Ђавола*): Значи чуо си ту причу.

МЛАДИЋ: Чуо, чуо.

ДОКТОРКА: Шта то значи за тебе?

МЛАДИЋ: Значи наду.

ДОКТОРКА: Наду?

МЛАДИЋ: Надам се да ћете и мене да гурнете с тог моста!

Младић се смешка, Ђаво кикоће, Азраел се смеје ірохоішом. Докіџорка скочи на ноіе.

ДОКТОРКА: Доста!

МЛАДИЋ: Зар нисте рекли да треба свима да отворено исказујем своја осећања?

ДОКТОРКА: Овде ја постављам питања! (*Докіџорка уіјери кажиірсї у Младића. Тріне се. Поіледа на саї. Обраћа се свима.*) Терапија још није готова... идем по лекове.

МЛАДИЋ: А чиме ћете со осолити када со постане неслана?

Докіџорка исїрчи. Девојка ііихо излази. Младић се задовољно завали у сїџолиці. Ђаво-Пацијенті му се іриближи и іовори му на уху.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Шта мислиш, колико је висока она зграда?

Країка іауза.

МЛАДИЋ: Мислим да није довољно.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: А да пробамо?

МЛАДИЋ: Опет да се осрамотим.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: А ово пенкало? Оштро, к'о жилет, ммм...

МЛАДИЋ: Нема шансе.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Ама, 'ајмо мали с овог света. Овде ионако нема места за нас.

МЛАДИЋ: Ви слободно, професоре. Чуо сам да сте тако и оном „помогли“.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Азраеле, брбљивче, кожу ћу ти одрати! Јесам! И сад га више ништа не боли!

Азраел се кикоће.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ (*Младићу*): А тебе ћу лагано на тихој ватри...

МЛАДИЋ: Молим?

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ (*и ромени јлас, јонаша се као сја-раи*): Кажњавао бих те до краја живота!

Младић се јежи, окреће се око себе.

ЂАВО: То је био јаван јуџ, младићу! У шта си играо?

Докторка се враћа.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ (*диже руке, Докторки*): Није хтео да скочи. Неће да се убада. С опростењем докторка, пичкимус максимус.

Ђаво-Пацијент одлази на други део сцене до Девојке. Докторка се окреће ка Младићу са таблетама у руци. Исија неколико таблета које је донела, једну по једну.

ДОКТОРКА: Ајмо, сви у своје собе. (*Докторка уздахне. Обрати се директно Младићу.*) Ваша терапија остаје инјекција ујутро и увече. Доћи ће сестра до вас, слободни сте.

У хошку сцене, Ђаво-Пацијент и жена Девојци улаљач, и али јој цицарећу. Она му се враћоласто смеје. Ђаво јој окрене леђа и излази.

ДОКТОРКА: Шта гледате? Данашња сесија је готова.

IX

Девојка седи на клупи. Чекаоница. Младић иролази иоред клупе.

ДЕВОЈКА: Извини, да немаш можда упаљач?

МЛАДИЋ (*гледа је дуго*): Немам.

ДЕВОЈКА: Одлично. (*Вади улаљач из џашне.*) Имам ја. Хоћеш да седнеш? 'Ајд' седи мало, прави ми друштво док чекам.

Младић седне иоред ње.

МЛАДИЋ (*премерава је иоћледом*): А шта чекаш?

ДЕВОЈКА: Чекам из навике. Досаде. У почетку и из љубави. Чекам Годоа. Само је овај ожењен, с двоје деце, пред разводом већ годинама. Ретко кад дође.

МЛАДИЋ: И шта онда?

ДЕВОЈКА: И тако, док чекам увек се појави неки нови Годо. Он ми испуни неко време, ја се мало заварам да је то то, он оде, и ја опет чекам и тако укруг. Забављам се. Ето.

МЛАДИЋ: Шта, ког ђавола, с тобом није у реду?

Ђаво-ѡацијент̑ се ѡјављује са сѡране. Сегне ѡред њих и једе сендвич.

ДЕВОЈКА: Немам појма. Али ако ти је лакше, не знам ни ко сам, ни шта сам, ни зашто сам.

МЛАДИЋ (*устиаје*): 'Ајде ћао.

ДЕВОЈКА: Ћао. (*Док јој Младић окреће леђа и креће*)
Где ћеш?

МЛАДИЋ: У собу. Где бих другде?

ДЕВОЈКА: Јест. Овде је забавно. Упознам овог, оног... а онда их чекам. Можда си ти баш тај кога ћу да чекам?

МЛАДИЋ: Сумњам.

ДЕВОЈКА (*кокеѡирајући*): Не допадам ти се?

МЛАДИЋ: Можда. Мало ме подсећаш на неког.

ДЕВОЈКА: Не може то тако, можда. Ја сам јединствен-на, или сам ја, или нико.

МЛАДИЋ: Овде смо некад играли шах.

ДЕВОЈКА: Ти и ја? Баш овде?

МЛАДИЋ: Да.

ДЕВОЈКА: Изгубио си вероватно?

Младић одсујно климне ѡлавом.

ДЕВОЈКА: Како сам то могла заборавити! Ево и сад сам управо одрала једног сенилног пензоса, али је побегао пре мрака.

МЛАДИЋ: Како ти се зове омиљена књига?

ДЕВОЈКА: Подсети ме која ми беше омиљена?

МЛАДИЋ: Писмо...?

ДЕВОЈКА: Па да, писмо... Писмо од оног ... Помози ми рећи...

МЛАДИЋ: Селенића.

ДЕВОЈКА: Ето видиш да смо рођени једно за друго. Све се уклапа.

ЂАВО (*усијаје са клуџе*): Слушај ме, она ти је експрес карта до Пакла. 'Си разумео?

МЛАДИЋ (*окрене се ка њој, озбиљним тоном*): Слушај, ја сам убио своју девојку.

ДЕВОЈКА: Слушај, ти, ако ти се не свиђам, кажи лепо! Не свиђам ти се?

МЛАДИЋ: Не измишљам. Убио сам је! И себе сам убио! Разумеш?

Пауза.

ДЕВОЈКА: Разумем. Кад се то десило?

МЛАДИЋ: Пре 342 дана.

ДЕВОЈКА: У, јеботе. Ти си стварно...

МЛАДИЋ: Јебени москвич! Махнуо сам неком на улици, комшија... две и по секунде и право у електричну бандеру.

ДЕВОЈКА: Да немаш упаљач, можда?

МЛАДИЋ: При брзини од четрдесет осам километара на сат. (*Понавља замишљено*) Четрдесет осам километара на сат.

Ђаво одлази са сцене.

ДЕВОЈКА: Да немаш упаљач, у ствари, имам ја... Овај... Жао ми је. Можда могу некако да...

МЛАДИЋ: Шта, жао ти је што си још жива? Сви глуме, око мене! Свима вам је много, много жао. Што сте живи. А не знате да сте живи.

ДЕВОЈКА: А јел' би хтео сада да ме пољубиш? Мислим оно, да видим да сам жива!

МЛАДИЋ (*шрїне се из замишљеностїи*): Како?

ДЕВОЈКА: Шта како, овако (*показује мимиком*).

МЛАДИЋ: Ми се и не познајемо.

ДЕВОЈКА: Ја се упознам с човеком тек кад се љубим са њим. Али добро, кад не чекам онда нешто радим, понекад и нешто студирам, и ето. Сад ме знаш. 'Ај сад да се љубимо... У бајкама мртве драге истинским пољупцем оживиш!

МЛАДИЋ: То су бајке...

ДЕВОЈКА: Добро, онда 'ајде онако да се пољубимо. Без оживљавања.

МЛАДИЋ: Имаш исте очи као она.

ДЕВОЈКА: Као сувозач?

Девојка пољуби Младића. Младић одјурне Девојку и крене ка Ђаволу. Девојка остaje сама. Слеїне раменима, вади циїарешу, заїали. Појављује се сенка докшорке која јој махне. Девојка їаси циїарешу и пође за њом.

Х

У Паклу. Музика. Младић се мучним кораком довлачи до Ђавола. Ђаво, понавља музику, дириује, свађа се и неїодује. Заустави се кад уїледа младића.

ЂАВО: Види га, мој мученик. У ствари, кењац један! Па ти ни да се убијеш ко човек не умеш!

МЛАДИЋ: Не умем.

ЂАВО: А убијаш из нехата, то знаш! Ти си, бре, професионалац. Ти убијаш из нехата, онда те ослободе, а вас све после сакупим. Милина! Што си дошао? Да шверцујеш врлине?

МЛАДИЋ: Не... ја бих...

ЂАВО: Преболео сам те. Не требаш ми! Шта ме гледаш? Шта ће мени нека цмиздрава лутка. Нећеш горе, нећеш доле? Где би ти?

МЛАДИЋ: Па овде... доле.

ЂАВО: Ти би у Пакао да уђеш пун кајања? Не може то тако. Шта ме гледаш? Не примам Ја овде сваког. Ја примам покојнике, не покајнике!

МЛАДИЋ: Али... пун сам грехова.

ЂАВО: Чуј ти њега! Шта мислиш, то је тако! И у грешењу има неки ред, а ти си свугде без реда. Нећу да ми квариш слику пакла, не желим да те видим никад више. Питај брата Петра, можда те он пусти, мени си потпуно неупотребљив и незанимљив.

МЛАДИЋ: Не разумем, треба да будем кажњен... због свега... зар не?!

ЂАВО: Због чега? Због убиства из нехата? Или због прељубе мртве драге?

МЛАДИЋ: Али то није прељуба, то је био загрљај!

ЂАВО: А пољубац? (*смеје се*) Колико ти треба мртвих драги да би дошао овде? (*зајрли ѿ а и шайне на уво*) А је л'? Интересује ме овако, другарски, је си ли?

МЛАДИЋ (*збуњен*): Не разумем... овај... не, не могу...

ЂАВО: Шта шапћеш ту? Мислиш да сам ти Ја неки поп, треба клештима да ти извлачим реч по реч? Како мислиш да дођеш у пакао без онаније?

МЛАДИЋ: Што бих онанисао?

ЂАВО: Зато да би одржавао простату! Коњу један! Мораш да блудничаш, вараш, мучиш, себе, друге, уради нешто! Или се лепо убиј, ко човек! Или, ништа од пакла!

Младић уздахне. Покаже ка извору музике.

МЛАДИЋ: Могу да ти свирам бас? Чујеш како лоше звуче!

ЂАВО: Ти да ми свираш бас? Имам овде Мајлса Дејвиса за трубу, Синатру да пева, а камоли неког за бас? Шта мислиш, то је тако: учиниш, па патиш, па се онда искупиш и готово.

Младић клекне ђед Ђавола.

МЛАДИЋ: Молим те, узми ме за слуту свога, за роба, кувај ме, жари, черечи, шта год хоћеш. Ја не могу ни назад, ни горе.

ЂАВО (*ђрекида и шућне од себе*): Куш море! Нећу да ми квараш слику пакла, нећу бре, више да те видим. Иди тамо у Рај.

МЛАДИЋ: Тамо нема места за мене.

ЂАВО: Ти не би ни горе ни доле! Па иди онда у лимб! Ти си, бре, лимбомен!

Окрене се извору музике која је ђресћала да свира. Музика се насћавља и дезинћерира. Ђаво дирићује и виче.

ЂАВО: Не ваља! Поново! Није ти наштимована та гитара. А ти? Није ти то канта већ бубњеве, удри то.

Младић клечећи џузи ка леђима Ђавола који несџаје у мраку. Пева, џокушавајући да се укложи уз музику.

МЛАДИЋ: Лимбомен! Ја сам Лимбомен! Ја сам Лим-
бомееен! Лимбомееееен!

Понавља док се џрекојуџа њеџа не џојави.

XI

Мрџва девојка. Гледа ка Младићу, џесџикуларајући кроз џросџор између њих двоје.

МРТВА ДЕВОЈКА: Више ме нема у стварности. Живим кроз твоја сеђања, твој бол, твоја писања. Говорим твојим очима, свеприсутна сам тута у твојим погледима.

Сада је мој истински живот вечност, а у твојим снови-
вима живим други живот. Ти имаш живот стварности,
док ми се не придружиш у вечности.

Мрџва девојка џонавља за њим.

МЛАДИЋ: Више те нема у стварности, постала си привид мог сеђања и живиш кроз моја писања. Драга моја, жао ми је што нисмо могли да прођемо кроз врата као једно. Ти си сада у вечности, а ја сам разапет између неба и земље. И једног дана бићемо спокојни јер ја морам да живим док не дођеш, а ти да дођеш кад престанем да живим. Ништа лакше...

Младић се склуџча у феџус џозицију. Засџи као беба.

XII

Младић се буди. Весео је и оран.

МЛАДИЋ: Мајка!

Мајка ушрчава у собу.

МАЈКА: Шта се десило, сине? Јеси ли добро?

МЛАДИЋ: Супер сам. Гладан сам. Дај попару! Нисам је јео, ммм... не памтим!

Младић одлази до кућаишла. Улази Оџац.

ОТАЦ: Шта се дешава?

МАЈКА (*забринуто*): Хоће да једе. И то попару.

ОТАЦ: Што се онда дере? Помислиће људи да му не дамо да једе.

МАЈКА: Ти не схваташ?

ОТАЦ: Шта ја опет не схватам? Вечито ја нешто не схватам.

МАЈКА: Нити се сећаш!

ОТАЦ: А чега се сад не сећам?

МАЈКА: Годину дана није ништа тражио да једе. И сад одједном... омиљено јело. (*Најласи*) Њено.

ОТАЦ: Вала, морао је и огладнети после толиког времена.

МАЈКА: Баш је смешно.

ОТАЦ (*дојажљиво*): Попара њено омиљено јело? Ти знаш?! Ама, кад ти кренеш са тим твојим лударијама, и попу би се попара згадила.

МАЈКА: И ти са твојим тупавим хумором!

МЛАДИЋ (*из кујайишила*): Тата, кад ћеш више вратити светло у ово купатило, не видим ни панталоне да обучем.

ОТАЦ: Јеси га чула?

МАЈКА: Шта?

ОТАЦ: Рекао је тата.

МАЈКА: Па шта. Ваљда си му отац.

ОТАЦ: Не будали. Није ме звао татом од основне школе. Ове године ме није никако ни звао. (*Гласније.*) Ево одмах, сине, доносим алат!

Отац одлази по алати.

МАЈКА (*моли се*): Мили Боже, дај мом сину разума, само нек буде добро.

Отац се враћа са чекићем и одлази у кујайишло. Младић излази очекиван и срећен.

МЛАДИЋ: Докторка хоће да вас види.

МАЈКА: Шта је сад?

МЛАДИЋ: Не знам и не занима ме. Терапија је готова.

МАЈКА: Је л' то она рекла?

МЛАДИЋ: Не. То сам ја одлучио. Здрав сам к'о дрен.

МАЈКА: Сине! Даће Бог, али не може то без ње... мислим, докторке...

Чују се звоно на вратима и ломљава из кујайишила. Отац ојейи излази са ве-це шољом. Гледа њих двоје у чуду.

МАЈКА: Шта си се забленуо, иди отвори врата! Где ћеш опет с тим?

ОТАЦ: Неће да држи, па то ти је!

Улази Девејка са клуџе.

ДЕВОЈКА: Извињавам се што овако улазим, али ку-
цала сам, мајке ми.

МАЈКА: Само ви уђите, код нас су врата отворена
за... умм, сваког.

ОТАЦ: Извините, узео ја да откујем прозор закован
даскама и да поставим леп и нов прозор. Али видим да не
могу ни прозор ко човек да нађем, све мрачно ко у пили-
ћарнику, и хајде да ја прво заменим сијалицу. Ал' на шта
ћу да се попнем; е, ту налетим на стару шољу, то остало
од старих... умм... станара, стоји ту тако већ целу годину...

МАЈКА: Ма ућути забога! Удави жену... мислим, де-
војку, а није ни ушла. Баш је интересује, твој прозор.

ДЕВОЈКА (*непријатно јој је*): Интересује ме, интересу-
је. Код нас има још гора шоља, па ако хоћете да свратите...

ОТАЦ: Ето видиш да је интересује. Волим да све сам
поправљам, а ко поправља тај и погреши.

МАЈКА: Ја тебе нисам никад видела да ниси погреш-
шио.

ОТАЦ: А од чега ви болујете?

МАЈКА: Бог с тобом!

ДЕВОЈКА: Од чекања.

Мајка и Отац се зіледају. Појом, ка Девејци.

МАЈКА: Аха...

ОТАЦ: Аха...

Младић ишћуји између њих и Девојке.

МЛАДИЋ: Не обраћај пажњу, ја не знам ко су ови људи. Хајде, да ти покажем нешто.

ОТАЦ (*узме шољу*): Нека!

МАЈКА: Идемо ми!

ОТАЦ: Да оставимо вас... децу, да се дружите мало, ко људи.

МАЈКА: Ајде више, излази!

Мајка излази из собе, Отац за њом држећи шољу. Одмах се смештају иако да моју да шћијунирају до краја сцене.

ДЕВОЈКА: Шта си ти умислио?

МЛАДИЋ: Ма нисам, него...

ДЕВОЈКА: Наравно да ниси. Не можеш тако да не-станеш! Нисам ти ја мртва драга.

МЛАДИЋ: Добро. Седи.

Младић јој йоказује на сћо. Одлази и дрзо се враћа са йо-йаром и йосуђем.

МЛАДИЋ: Изволи.

ДЕВОЈКА: Слушај, дошла сам нешто да ти кажем...

МЛАДИЋ: Пробај прво, немој да увредиш домаћицу (*йоказује йлавом ка Мајци и Оцу који шћијунирају*).

ДЕВОЈКА (*зйађено*): Попара?! (*Прекорно йоїледа Младића, она йочиње да једе и йромени йон.*) Мислим, супер је, пресупер укус... Само откуд попара?

МЛАДИЋ: Па само због тебе. Сетио сам се.

ДЕВОЈКА: Аха... Слушај, дошла сам...

МЛАДИЋ: Ти си мене спасла, само о теби размишљам. Само мало косу иза увета... (*йоказује јој*).

ДЕВОЈКА (*очајна, намештиа фризуру*): Ти знаш да ја нисам она, зар не?

МЛАДИЋ: За мене си ти – Она. Једна једина.

ДЕВОЈКА (*дирнутиа*): Океј. За почетак, али само за почетак можеш да се играш са мнош. Разумеш?

МЛАДИЋ: Наравно.

ДЕВОЈКА (*йрилази му лаіано*): И кад се игра заврши, онда можемо да наставимо где смо стали.

МЛАДИЋ: Дођи.

Девојка одушевљено хоће да скочи на њеја. Смешећи се, Девојка седне на леву сїрану и йочне да ја људи. Младић јој укаже на десну сїрану. Девојка уздахне. Прилази му с друје сїране. Почињу да се љубе и милују. Ово све йраїше Мајка и Оїац. Мајка је се љуїи.

ОТАЦ: Шта је теби?

МАЈКА: Шта, шта ми је? Видиш да је нашао неку... неку... опајдару?

ОТАЦ: Ма где сад нађе баш опајдару?

МЛАДИЋ: То се и ја питам! Ко зна каква је?

ОТАЦ: Луда ко и наш син! Легла му к'о кец на једанаес'!

МАЈКА: Он није луд! Само је болестан.

ОТАЦ: Аман, жено, ово је добро. Веруј! Биће то добро! Мора бити добро!

МАЈКА: Али она личи на (*дојажљиво, йоїледа свуда око себе*)... мало, на знаш... Гордану.

ОТАЦ: Не личи уопште... само је, ето тако... слична.

Чује се весело и заносан, йомало и хистеричан смех младића и девојке.

МАЈКА: Ето видиш! Ко зна шта је ова лудача смислила да уради нашем сину...

ОТАЦ: Биће му лакше!

МАЈКА: И ти си овде полудео.

ОТАЦ: Полудео сам ја с тобом!

МАЈКА: Све на мене пребацујеш! Е па, и њега ћу ја да спасем!

ОТАЦ: Доста више! Одох да купим ону сијалицу!

МАЈКА: Полупај још коју шољу успут!

ОТАЦ: Да знаш да хоћу!

Отац не може да издржи, баца шољу. Крене да излети са сцене, онда уздахне и врати се по шољу. Љутићи оде, Мајка иде за њим, молећи се. Младић заустави Девојку и додиће њаву према родитељима. Показује јој кажиљрсиом јреко усана знак за њишину.

МЛАДИЋ: Водим те на своје тајно место.

Девојка климне њавом.

XIII

Оглазе до слућаној москвича. Окрене леђа њој и јублиции и улази у москвич. Девојка улази у кола. Како изјоварају рейлике, њако им ѡлаве (или друји делови ѡела) јровире кроз кола.

ДЕВОЈКА: Хоћу нешто да те питам.

МЛАДИЋ: Шта још хоћеш да ти испричам?

ДЕВОЈКА: Та девојка... ја стварно личим на њу?

МЛАДИЋ: Да.

ДЕВОЈКА: Зашто ми не покажеш неку њену слику?

МЛАДИЋ: Немам је. Били смо кратко заједно.

ДЕВОЈКА: Знаш, ја сам емоционално незрела. Имам неуротичну потребу за пажњом, и...

МЛАДИЋ: Ништа не разумем.

ДЕВОЈКА: Није тако требало да буде с тобом... али...

МЛАДИЋ: Шта? Шта хоћеш да кажеш?

ДЕВОЈКА: Зар није јасно?

МЛАДИЋ: Ништа није јасно док се не каже.

ДЕВОЈКА: Ништа није јасно док не урадиш.

Грле се. Пауза. Младић излази из москвича закойчавајући се. Тишина.

ДЕВОЈКА: Хоћу нешто да ти кажем. Ја иначе не причам тако, ни не памтим кад сам то рекла. Давно, ваљда. (*Удахне и издахне.*) Морам да ти кажем... ух ...мало сам се заљубила у тебе.

МЛАДИЋ: А, је л'? Драго ми је због тебе.

ДЕВОЈКА: Ти чак ниси ни луд. Ти си само ђубре.

МЛАДИЋ: Хеј, хеј... Шалим се.

Прилази, она се оћима. Поћусћи и доћусћи му да је заћрли.

МЛАДИЋ (*ћомћезно*): Ти си мени вратила живот.

ДЕВОЈКА: Слушај ме, молим те. Пронашла сам те и не желим да те заборављам.

МЛАДИЋ: Ма зашто да ме заборављаш?! (*Смири се*) Ево, овде смо само ТИ и ЈА, срећнице једна. Погледај нас!

ДЕВОЈКА (*ћрекида ћа, јаким ћласом*): Да ли ти сад гледаш мене, или се сећаш ње?

МЛАДИЋ: Гледам тебе.

ДЕВОЈКА: Лажеш. Видим ти у очима да видиш њу, а не мене! Нећу, не могу!

МЛАДИЋ (*изјудивши сипљивост*): Видим и њу и тебе!

ДЕВОЈКА: Нема ње! Само сам ја овде!

МЛАДИЋ: Ти и још милиони оних што их чекаш на клупи!

ДЕВОЈКА: Хвала! Баш си ме одлично подсетио!

МЛАДИЋ: Зашто и мене мало не причекаш?

ДЕВОЈКА: Колико треба да чекам? Годину?! Две?! Можда и три?! Није проблем, само ти реци! Умем ја да чекам! Но, колико? Немам више времена!

Младић ћути.

ДЕВОЈКА: Не може тако, не може. Није фер. Или си тамо са њом, или овде са нама.

МЛАДИЋ: Знала си. Рекао сам ти.

ДЕВОЈКА: И тиме си све решио? Па да, наравно... (*Прилази му.*) Твоја највећа љубав је на сигурном, а ми остали ћемо сами да се снађемо.

МЛАДИЋ: Шта си рекла?

ДЕВОЈКА: Знаш ти добро шта сам рекла!

МЛАДИЋ: Не знам шта си рекла и не занима ме.

ДЕВОЈКА: А не занима те? Па да! Шта има тебе уопште да занима? Ти си решио да овде provedеш кратко време. Ма ниси још ни решио. А док чекаш можеш мало и да јебеш, да ти прође брже време. Кад дође крај, онда ћеш лепо својој драгој која те горе стрпљиво чека. И волећете се вечно... (*Младић јој прилази десно и њој даје удари. Она ња њој леда прво уклашено, а затим њочне да се хистерично*

смеје.) Види њега! Живнуо мали! Удри! 'Ајде! Шта чекаш? Удари да бар знам коју волиш!

Младић не може више да издржи и ОШАМАРИ ЈЕ. Девојка му окрене друи образ, он засијане. Крене да је љомилује. Девојка му удари шамар и одиурне, а младић скрушено, али и са задовољсйвом йрима ударац.

МЛАДИЋ: Иди!

ДЕВОЈКА (љуиийио): Да идем? Наравно. Твоја највећа љубав је на сигурном, а ми мање вољени мораћемо сами да се снађемо.

МЛАДИЋ (смирено): Зашто ти све ово треба?

ДЕВОЈКА: Мени? Мени ово најмање треба. Треба ми нешто што свакој жени треба! Сигурност! Ја не могу да проведем остатак живота у нечијој сенци. У почетку сам мислила да ће бити лакше, али што сам те више волела било је све горе. Жао ми је што се све то десило. Жао ми је и девојке, али нико не воли да буде други. Нисам навикла да будем љубоморна на неког ко више није жив. У исто време се стидим и лудим, а ти ни мало не помажеш. Не знам чега има у твојој глави. Понекад не знам где одлуташ, а ја бих хтела да си увек ту, са мном. Знаш да је немогуће и не треба заборавити, али не треба да заборављаш и нас. Живе! Ми још увек постојимо.

МЛАДИЋ: Знала си да ће бити тешко.

ДЕВОЈКА: И тиме си све решио? Ти си рекао, па се сад сама јеби. (Прилази му и грма ђа.) Не може тако, не може. Није фер. Не можеш да будеш између, не можеш. Или си тамо са њом, или овде са нама.

МЛАДИЋ: И на крају имамо мелодраму с нијансама.

ДЕВОЈКА: Имамо турску мелодраму!

МЛАДИЋ: И сада можеш и да одеш!

ДЕВОЈКА: Па видиш, могу и да одем.

МЛАДИЋ (*иронично*): Крени одмах, шта чекаш. Тражи упаљаче, и немој да ти побегне време!

ДЕВОЈКА: Кад си већ навалио, одох! Ако се случајно излечиш, јави се.

МЛАДИЋ: Можда нећеш имати времена?

ДЕВОЈКА: Наћи ћу за једно пиће. Ти си ионако навикао да ти нестају девојке.

МЛАДИЋ: Толико о великој срећи и илузији. Увек само празне речи.

ДЕВОЈКА: Баш тако! Празне речи. И празна дела.

Појављује се Азраел-пацијент. Девојка се обрадује.

ДЕВОЈКА: Па где си ти, лучше?

АЗРАЕЛ-ПАЦИЈЕНТ: Молим?

ДЕВОЈКА (*кокетно*): Желиш ме? Видела сам у чекаоници пре месец и кусур како си ме прождирао погледом.

АЗРАЕЛ: Па... ваљда?!

ДЕВОЈКА: А како ме желиш?

АЗРАЕЛ: Јебем ли га... Одувек сам желео само да сретнем неког. И да одемо заједно далеко од свега у шуму, где само вукови завијају, где нема ове болнице и прљавог града...

ДЕВОЈКА: И моје руке и ноге око тебе...

АЗРАЕЛ: И онда да будем с неким и сам с неким...

ДЕВОЈКА: Мислиш да се волимо?

АЗРАЕЛ: ...И тамо ти можеш да будеш наше сунце. А ја сунцобран. И могу, знаш какве сендвиче да нам направим, и рибе масне да наловим...

ДЕВОЈКА: Добро бре више, шта си се занео, ајмо.

Девојка се њакосно окрене њрема Младићу и њовлачи Азраела са собом. Младић крене за њом и –

XIV

– ујада у канцеларију Докторке. Докторка седи за столом као и увек. Разбалушене косе. Покаже Младићу да седне на столицу. Младић се загледа у њог.

ДОКТОРКА: Како се данас осећаш?

МЛАДИЋ: Данас... па може једно пиво са лоразепамом. Хоћете и ви?

ДОКТОРКА: Шта се десило? Зашто си тако зао?

МЛАДИЋ: Зао је он, а ја сам луд!

ДОКТОРКА (*безнадежно*): Не могу више. Мени треба психијатар после ових разговора. Ја ћу полудети, а ти ћеш остати исти. Пуштам те... слободан си...

МЛАДИЋ: Слободан?! А да ја вас питам нешто?

Пауза.

МЛАДИЋ: Како се ви данас осећате?

ДОКТОРКА: Склони се! Иди дођавола!

Иза Докторке се појављују Ђаво и Азраел.

ЂАВО: Не знате шта тражите...

АЗРАЕЛ: Ја тражим оброк свој.

ЂАВО: Нек ваша реч буде Да Да! Не, не!

АЗРАЕЛ: Ја кажем Да!

ЂАВО: Ја сам онај који јесам...

АЗРАЕЛ: Ја сам онај који једем.

Младић баца сиволицу на под исто као у сцени VII. На сцену улазају Мајка и Отац. За њима и Младић у Белом. Рејлике носејено иду све држе и држе у виду вишејласја.

МАЈКА: Никад, никад више...

ОТАЦ: Не тражи смисао, не тражи судбину.

МАЈКА: Ове речи траже од мене сузе. Никад, никад више...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Да се помирим да је више нема, то већ некако, али...

ДОКТОРКА: Први пут сам се запитала, а шта ако све ово и није била судбина...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: ...али да је више никад нећу угледати, то нити могу, нити желим.

МАЈКА: Не, никад више.

ОТАЦ: Не тражи судбину.

СВИ: „Добро јутро, још смо живи!“

ДОКТОРКА: Теби сам веровала, мислила сам да је све сигурно, а ти, ти...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Не заслужујеш ништа више сем бола и плача.

ЂАВО: Млаке ћу избљувати!

АЗРАЕЛ: Лежим вечно као камен неки.

ОТАЦ: Боже, шта сам Богу згрешио.

МАЈКА: Сваки мој осмех је издаја.

ДОКТОРКА: ...ти си ме издао!

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Сваки пут умирем од твоје патетике.

ОТАЦ: Сви људи у твојим рукама постану играчке.

МАЈКА: Тражиш се празним улицама...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Све ти је досадно и бесмислено...

ОТАЦ: Време пролази неживљењем...

МАЈКА: Какве си вирусе покупио тим заморним постојањем?!

СВИ: „Добро јутро, још смо живи!“

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Осећај уместо разума, плес уместо трчања, ход уместо корака...

МАЈКА и ОТАЦ: Осећај уместо разума...

ЂАВО: Што ти само Бог даде тај разум?

АЗРАЕЛ: Јел чујеш, слепац? (*Оглази њо ноју од сѣолице/ шийку*)

МЛАДИЋ (*шыхо, ња њокрије уши*): Чујем...

ДОКТОРКА: Осећај уместо разума, о-сло-ба-ђа-ју-ћа пре-су-да...

МАЈКА и ОТАЦ: „Добро јутро, још смо живи!“

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Мислио си да животом треба да се искупиш...

ЂАВО: Не знаш ни шта би хтео...

ОТАЦ: Ни шта не би хтео....

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Искупиш се за нехат који кошта живот један...

ДОКТОРКА: Још једна пилула таман...

МАЈКА: Твоје „Ја“ бежи чим ме спази...

ОТАЦ: Ти си једини овде који има нешто...

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Имаш ништа...

СВИ: „Добро јутро, још смо живи!“

ЂАВО: Искупи се...

МЛАДИЋ: Питаћу га, питаћу, рашчеречићу...

СВИ: „Добро јутро, још смо живи!“

Азраел ња удари њо ѡлави и онесвесѣи.

XV

Болнички креветѣ – Младић се држи за ѡлаву, до њеѡа долази ѡацијенѣ, који ѡлуми Азраела у истѡј болничкој униформи као Младић.

АЗРАЕЛ: Хоћеш цигару?

МЛАДИЋ: Не, не пушим.

АЗРАЕЛ: Ето. Са мнош никад нема ко да пуши. Ћа-
лета се не сећам... нормално, кад га нисам ни видео, а
кад је мајка зглајзнула, онда ме је и сестра оставила...
Све жене су ме оставиле, то јест побегле. А није ни чудо
кад ја...

МЛАДИЋ: Чекај, зар ниси нашао ону са клупе?

АЗРАЕЛ: То је твоја љубав!

МЛАДИЋ: Моја? Ја сам своју љубав ставио у кола и
закуцао у бандеру.

*Азраел заћућиа. Насћиви да ћуши ћућећи, ћоїлега їа до-
јажљиво.*

АЗРАЕЛ: Слушај ме сад пажљиво. Ожали ти то, пола
године, годину... нешто и кресни. Чек, немој се љути-
ти, ал' кад би ти само знао какав је живот у празној
кући... схватио би моје речи. Дакле: (*Усћиаје и дерња се*)
Прскај, сине! Прскај! То је најбитније у животу! Прскај,
сине!

Младић усћиане, и сћусћи Азраела да седне.

МЛАДИЋ: Полако, полако...

АЗРАЕЛ: Шта полако! Живот не сме да чека, ајде да
прскаш! Прскам, дакле јесам!... и наравно, једем, дакле
јесам!

МЛАДИЋ: Добро, добро, само полако. Не могу ја
много, имам дискус хернију.

Азраел заћућиа њолако, њоїледа їа њрезриво, и њоче да се смеје.

АЗРАЕЛ: И за то имам решење. Сине, само да пливаш! Пливање, сине, спасава све, и кичму. (*Оїеїи усїиане да виче, їесїикулирајући њливање*)

АЗРАЕЛ: Прскај и пливај, сине! Прскај и пливај, сине, прскај и пливај!

*Азраел оглази са сцене вичући своју њаролу у сїиїлу нави-
јача. Младић „њлива“ (луїи) њо мраку сцене, и изїовара
монолої.*

XVI

МЛАДИЋ: Шта је то? Шта се то десило са мном? Изгледао сам срећан. Желим ли то? Треба да желим. Можда се извучем из овог бесмисла. Да ли је грех да после свега будем срећан? (*Країка њауза.*) Шта живот чека од мене? Смем ли да волим после свега? То боли! Боли што човек не може да остане веран својој прошлости, а ја бих хтео да сам заувек у њој. Не могу! (*Країка њауза.*) Не могу. Опет волим! Не верујем да је то случајно, то не може бити случајно! Зар не?

*Одједном, уочи се клуїа на којој седи и чека Девојка. Девојка
замишљено изїовара рейлике:*

ДЕВОЈКА: Морам прекинути лоше мисли. Сувише сам свесна да бих била тужна. Била сам тако усамљена. Читаву вечност сам чекала да ми неко каже лепу реч, да ми неко каже: „Толико те волим данас!“ Кад би бар

хтео доћи. Сада сам опет страшно усамљена. Све је тако празно, празно и страшно. Ко сам? Више и не знам. Не смем плакати. То је сад тако. Догађа се... Не иде све како желимо. Шта да радим? (*Крајика њауза.*) Кад би бар хтео доћи! (*Крајика њауза.*) Увек све буде исто. Можда да почнем да радим нешто? Мучи ме... Чежња... Жеља. Зашто стално налазим лудакe. Кад би бар хтео доћи још једном!

Младић „изрони“ њред њом.

МЛАДИЋ: Ја сам!

ДЕВОЈКА (*ѡрїне се, ѡрво се ѡосїици али онда се разесели*): Здраво.

МЛАДИЋ: Волео бих да разговарамо. Да се не свађамо.

ДЕВОЈКА: Пробај...

МЛАДИЋ: Извини. Тешко ми је ових дана без тебе. И сад не знам. Не знам како.

ДЕВОЈКА: Мислила сам да могу да те спасем и врло сам добро знала у шта улазим.

МЛАДИЋ: Не знам како, али хоћу све с тобом.

ДЕВОЈКА: И ја хоћу. (*Крајика њауза.*) Недостајеш ми.

Младић се ослони на клуѡу и седне на један крај.

МЛАДИЋ: Ево ме.

Одоје се насмеше. Девојци наїло несїјане осмех.

ДЕВОЈКА: Али... Ја нисам Она! И увек то! Плашим се да ће ме увек то плашити. Да ћеш ме једног дана због ње оставити.

МЛАДИЋ: Стани, хтео сам да ти обећам...

ДЕВОЈКА: Све што тражим од тебе је да си ту. Овде, на земљи.

Крајко ђушање.

МЛАДИЋ: Могу да покушам. (*Девојка ња њажљиво њле-
га.*) Ево, управо покушавам. (*Сћонџано се насмеје.*)

*Приближавају се једно друџом, смешећи се као клинци. Де-
војка крене да ња њољуди –*

МЛАДИЋ: Има још једна ствар.

ДЕВОЈКА: Е, јебига. Ајде, удри. Знаш да ја то могу да поднесем. (*Одоје се насмеју.*)

МЛАДИЋ: Лакше ми је сада да нешто што је мртво положим у храм, него да живо сахраним као да је мртво. А ти си жива!

Гледа је. Зајим је снажно зајрли. Сцена се освейљава. Докторка йролази исйред с Пацијентом/Ђаволом који је сада окренуи йублици. Младић и Девојка йолако несйају.)

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Све издржа, светога му Петра. И оног у пустињи сам тако мамио, па ништа. А Јуда, докторка... Е, тај ми је на све пристао.

ДОКТОРКА: Професоре, опет нисте попили лекове?

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Нисам, али сам их засадио у саксији, и сад ће да израсте велика пилула у ћошку.

ДОКТОРКА: Знате да морате да их пијете.

ЂАВО-ПАЦИЈЕНТ: Знам, знам... А знам и шта ти не знаш.

ДОКТОРКА: Професоре... Не може се играти цео живот улога ђавола, а да на крају то и не постанете!

ПАЦИЈЕНТ: Наравно. Ја јесам ђаво. А ни ви нисте далеко!

Звони тэлефон. Докторка се не јавља.

ДОКТОРКА: Добро, професоре, нека данас буде по вашем. А сад лекић и у креветић.

Пацијент климне лавом. Докторка оглази. Пацијент се йресвлачи у косйим Ђавола док се до њеја йеја Азраел.

ЂАВО: Е јеси ти магарчина, запео љубав, па љубав. Уместо да посао одрадиш па оставиш, она тебе изјеба и остави те због оног самосажаљивог самоубице... Како сам те учио?

АЗРАЕЛ: Да прскам и да пливам.

ЂАВО: И шта си ти урадио? Јеси ли прскао?

АЗРАЕЛ: Она је моје сунце, она је моје једно.

ЂАВО: И живели сте тако до краја живота. Е, мој Азраеле, узми ове таблете, требаће ти.

Пружа му таблете и одлазе.

XVIII

Москвич. Девојка и Младић у њихови долазе. Сјушћају цвеће. Наменују обоје свеће и њале. Младић у белом са свећом је већ ту. Ђуџке се придружује и приреди УПАЉАЧ (за свећу). Девојка се измакне. Младић у белом их њосмира.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Преболео си? Лепо!

МЛАДИЋ: Молим?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Кажем, лепо што си се снашао.

МЛАДИЋ: Снашао?

Младић најрави корак ка Девојци. Пауза.

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Значи, идеш сад новим животним... путем.

МЛАДИЋ: Мислиш да могу то икад заборавити?!

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Не мислим ништа. Ко сам ја да те кривим?

МЛАДИЋ: Кривиш??? Али... али... (*једва изговара*) молим те.

ДЕВОЈКА: (*прилази*) Нешто није у реду?

МЛАДИЋ У БЕЛОМ: У реду је, све је у реду. Живот мора да тече!

Младић њође нешћо да каже, но само крајко сћави руку на раме Младићу у белом који климне ѿлавом.

ДЕВОЈКА (младићу): Хајде, идемо.

Повуче Младића за руком. Одлазе. Младић у белом остјаје сам на ѿродљу.

XIX

Улична свейиљка. Клуѿа. Иза се види јака свейиљосћ лисабонских улица. Чује се у ѿозадини музика састјава Madredeus, ѿесма „Opaiso”. На клуѿи седи младић. Девојка ѿрилази иза леђа шуњајући се. Заѿрли ѿа.

МЛАДИЋ: И?

ДЕВОЈКА: И док сам га ја нашла, па се изгубила, па пронашла овај парк, прође сат времена.

МЛАДИЋ: Ма не то. Где су сладоледи?

ДЕВОЈКА: А, сладоледи. Њих сам појела успут.

МЛАДИЋ: Лепо.

ДЕВОЈКА: Љутиш ли се?

МЛАДИЋ: Не щутиш се. Свеједно, не волим сладоледи.

ДЕВОЈКА: Ето. Одлично се слажемо.

МЛАДИЋ: Чини ми се да је неко извукао бољи крај.

ДЕВОЈКА: Срећнице, што се щутиш. Довела сам те чак у Лисабон.

МЛАДИЋ: Да, Лисабон. Волела га и никад га није видела. Зато ћу се овде и опростити од ње.

Из џеџа вади оїрлицу. Країко је љоїледа и баџи у море.

МЛАДИЋ: Био сам глуп што сам те терао да је носиш.

ДЕВОЈКА: Ниси морао да је баџаш, сад ми не смета.

МЛАДИЋ: Ни ти мени!

ДЕВОЈКА: Чудо!

Країка љауза.

ДЕВОЈКА: Стварно си срећан?

МЛАДИЋ: Јесам.

ДЕВОЈКА: Баш, са мнош?

МЛАДИЋ: Баш с тобом. Знаш, синоћ сам сањао да сам мртав, да су ме прегазили.

ДЕВОЈКА: Јеботе, романтике!

*Младић и девојка заїрљени уз звуке љесме Madredeus одлазе.
Појављује се Ђаво.*

ЂАВО (љублици): И тако су живели срећно, у миру и љубави до краја... (љоїледа на саї)... данашњег дана.

Церека се одлазећи. Азраел уздахне.

АЗРАЕЛ: Једном љаво, увек љаво.

Сљушїа се завеса.

КРАЈ.

Златко Грушановић
МОСКВИЧЕМ ДО ПАКЛА

Редитељ: Марија Барна Липковски
Адаптација: Лука Курјачки
Сценограф: Невена Продановић
Костимограф: Тијана Сићевић
Композитор: Владимир Пејковић
Вођа пројекта: Срђан Обреновић

ЛИЦА:

МЛАДИЋ: Иван Заблаћански
ДЕВОЈКА: Маја Ранђић
МЛАДИЋ У БЕЛОМ: Милорад Дамјановић
ДОКТОРКА: Милена Павловић Чучиловић
ЂАВО/ПАЦИЈЕНТ: Владимир Пауновић
АЗРАЕЛ/ПАЦИЈЕНТ: Вања Станковић
МАЈКА: Даница Ристовски
ОТАЦ: Ненад Гвозденовић/Слободан Ћустић

Инспицијент: Марија Стојић

Сезона: 2018/19.
Премијера: 20. 03. 2019.
Трајање: 90 минута

ПОГОВОР

Од трагедије правим комедију

Стихови из песме *Федру*, нашег песника и драмског писца Јована Христића дају име пројекту *Од њраџедије љравим комедију, од комедије љравим ѡраџедију*, у коме сам кроз драму *У ѡаклу* желео да позориште и публику вратимо коренима драме, где се од ње, у складу са ње-ном друштвеном улогом, очекује да изазове емоционални одговор – катарзу. Савремено друштво је заборавило да се несреће догађају свима и свуда, сви смо уверени да живимо у филму са срећним крајем, незадовољни смо животом колико год он добар био. Ова драма жели да гледаоци кроз проживљавање несреће и уживљавање у њу схвате да увек има наде, и да увек постоји пут.

Драма „Москвичем до пакла” грађена је према аутентичној причи о младићу који је у саобраћајној несрећи изгубио девојку. Она представља демонско позориште у позоришту, у коме игра сâм Ђаво – исмевајући младићеву слабост, подсмевајући се људској слабости очекивања награде и среће. Несреће се догађају и догађаће се. Нема изабраних, нема само срећних, има увек свега у сваком, свега у једном. Јетки коментари, обојени цинизмом човека који нема шта да изгуби, упућени су сваком човеку који жури за бројевима, док му смисао измиче, односно измиче и живот сâм. Паралелно је приказана слика породице – родитеља немоћних да помогну вољенима, у овом случају сину који нестаје пред њима и постаје „привидно жив”.

Прихватање ствари које не можемо да променимо је кључно у нашим животима уколико желимо да живимо, али у исто време то је први корак на дугачком путу којим морамо да корачамо, показујући нам да је могуће немогуће, и да сви морамо савладати препреке и превазићи постављене границе. Само тако ћемо побећи из круга самосажаљења, у коме смо неспособни да учинимо корак, истовремено не желећи да га учинимо, јер живимо у свету окружени различитим могућностима, чекајући на спасење, не видећи да смо већ спасени.

Драма *У љаклу* је заправо завршни чин драме која се одиграла пре почетка саме драме, и самим тим је и почетак нове приче о преживљавању у којој после великих несрећа остајемо без вољених. Главном лику додатну тескобу ствара кривица која га изједа, јер је нехотице непосредни кривац за смрт своје девојке. Мучен кривицом не жели да живи, не може да умре, не може да се убије. Стварност и живот су пуни предрасуда, а он жели само да умре и нестане. Младић представља неког ко не воли лицемерје, разуме игру коју други ликови око њега играју, али су му сви смешни, јер родитељи играју око њега прави позоришни комад. Његови родитељи су изузетно комични ликови, који неприметно плешу око њега покушавајући да подражавају нормалну породицу, а прате сваки његов корак плашећи се да не изврши самоубиство. У тој њиховој међусобној игри, између сазнајемо о његовој унутрашњој борби. Родитељи доносе другу причу о преживљавању, преживљавању оних који су немоћни

да помогну вољенима, у овом случају сину који нестаје пред њима, постаје сенка једног живота који је водио. Оно што краси овај текст је иронија и комика дијалога и карактера, тако да писац вешто избегава мелодраму и патетику, пре свега зато што се игра са властитим болом. Сецира га, износи на видело, без имало страха и стида од било кога и било чега.

Преокрет се ипак догађа. Преживљавање никад није могуће без живота који нам увек даје могућност избора уколико подигнемо главу и препознамо пут којим идемо. Нема пута без препрека, али пут без препрека и није прави пут. Сусрет у парку са девојком која представља антипод младићевој „мртвој идеалној драги“ симболично оживљава сусрет романтизма и авангарде, који, на крају крајева, по својим поетикама и нису били супротстављени. Девојка која има несрећу да живи живот у краткотрајним везама, љубавима и чекањима је неко ко не очајава, већ увек тражи следећу прилику за нов живот, пре свега нову љубав. Она је лик који младића дубоко продрма, као да васкрсава његов живот вадећи га из његовог окованог мрачног леса у који се сам затворио чекајући да га неко поспе земљом. Како се младић игра са својим болом, тако и она сецира и његов и свој бол. Она не жели да буде друга, и да јој супарница буде „мртва драга“, небеска, недодирљива, јер самим тим и младић постаје недодирљив. Они се заљубљују једно у друго и рађа се нада у нов живот. Ипак није све тако лако, девојка треба да прихвати његово тешко одвајање од мртве драге, као што и он мора да прихвати њен нестанак и окрене

се животу. Од жеље за животом зависи да ли ће и један и други лик наставити да живе. Прихватање ствари које не можемо да променимо је кључно у нашим животима уколико желимо да живимо, али у исто време то је први корак ка путу којим хоћемо да ходимо, показујући нам да је могуће немогуће, и да сви морамо савладати препреке и превазићи постављене границе.

Циљ драме је покретање публике на емоционални одговор, где сви треба да се запитају да ли су ситнице које нас чине незадовољним, и које живот чине апсурдним, заиста вредне нашег незадовољства. Ушушкани у сопствени комфор без снаге смо и жеље да изађемо из њега. Вртиме се у кругу сопственог самосажаљења, неспособни да учинимо корак, истовремено не желећи да га учинимо. Нама је све досадно, све можемо а ништа не радимо, а кад започнемо, врло брзо остављамо започето, а кад радимо, онда радимо без воље. Где смо погрешили? Да ли је криво друштво, држава, породица? Зашто нам деца постају агресивна, нервозна, безвољна, лења, зловољна, сујетна?

Драма носи и упитаност да ли смо, у емотивном смислу, ометени у развоју, нарочито у овом данашњем, модерном свету у коме имамо све мање воље и времена да волимо и прихватамо друге. Гледалац са представе треба да оде пре свега насмејан, ведар, јер ова трагикомедија доноси другачији поглед на живот, али у исто време кроз катарзу и горак укус у насмејаним устима он треба да се запита да ли је већ срећан, ако се осећа несрећним, ако је у стању да се осећа несрећним. Ако је заиста тако, онда треба да подигне главу и сагледа све могуће изборе

који му се нуде на новом почетку, зато што сви у себи носимо „матерњу мелодију” да будемо што бољи људи; и да све оно што нам је дато у животу као дар треба и да искористимо. Живимо у свету окружени различитим људима и обдарени различитим могућностима, чекајући на спасење, не видећи да смо већ спасени.

Представа је замишљена да буде и иницијација, односно да покрене питања и размишљања, која ће се додатно развијати након представе, о емоцијама, кривици, преживљавању тешких криза у животу. Због тога је представа *Москвичем до њакла* добила препоруку Министарства просвете и технолошког развоја за ученике средњих школа који у адолесценцији постају возачи али и зрели људи пред којима животни изазови тек предстоје.

УЗ ПРЕМИЈЕРУ ПРЕДСТАВЕ "МОСКВИЧЕМ ДО ПАКЛА"

Животна прича на сцени позоришта

Позоришна представа "Москвичем до пакла", која је премијерно изведена 20. марта на Новој сцени Београдској драмској позоришћу, изабрала је одличне књижевне, али и изазвала велико интересовање публике која већ истражује карију више за рејзинга извођења 1. и 15. априла. Писац ове аутобиографске приче је Златко Грушановић, Лозничанин који се од студенских дана преселио у Њујорк, где је завршио школовање и изградио каријеру

Својим вршњацима и суграђанима Златко Грушановић је познат као музичар и басиста у некадашњем рок саставу "Психијатри", а онда као професор српског језика и књижевности и вишегодишњи директор београдске ОШ "Бук Караџић". Одијевно је директор Завода за унапређење образовања и васпитања, а у позоришне воде први пут је закорачио причом коју је лично доживео, комадом који "дотиче тему о којој се ретко говори: грешкој савести простеклој из фаталних последица саобраћајног удела, због немара или случајности". Позоришна представа "Москвичем до пакла" приказује истинит догађај, суочавање са последицама стравичне несреће у којој је погинула девојка главног јунака, дата кроз мешање кошмарних и реалних сцена, са прино-хумором нотом.

Писао сам од времена када сам уписао књижевност, песме, кратке приче, а онда и драму. Тада сам и одлучио да одем на ФДУ на постдипломске студије, а овај комад написао сам 2001. године. Текст је написан после саобраћајне несреће у којој сам изгубио девојку. Прошло је толико година док нисам поделио ту причу на сцени и у позоришној представи са другим људима. Драма "Москвичем до пакла" је аутобиографска, остало је уметнички чин глумачке екипе и редитеља. Ликови, радња и заплет су искључиво у драматуршкој функцији. Саобраћајна несрећа при брили од 48 на сат и један живот је нестало. То је аутобиографски. Емоције, лирски пасаж и цео комад је у функцији смисла и смисла, живота и нежизнотата, а пре свега одговорности

Аутобиографска драма као позоришни комад

према преживљавању која уследи после сваке несреће - каже за ЛН Златко Грушановић и додаје да није желео да оде с овог света а да ту драму не види на позоришној сцени.

У односу на текст за читање, доста тога је додавано од стране редитеља и свих глумаца који су препознали Златкову емоцију. Сада је то, како истиче, уметничко дело свих њих заједно.

Представу је режирала Марија Барна Липковски, а у главној улози је Иван Заблањански. Поред њега у представи играју Маја Рајић, Милорад Дамјановић, Милена Павловић Чучиловић, Владимир Пауновић, Вања Станковић, Данила Ристовски и Ненад Гвозденовић. Драматург је Лука Курјачки, сценариста Невена Продановић, костимограф Тијана

Сићевић, а композитор Владимир Пејковић. Написао сам још три комада који као и овај чекају први погодан моменат појављивања, а можда ће остати у "дигиталној фасцикли" као сведочанство нашег ослобађања емотивне тескобе - поручује наш саговорник.

Златко је основну и средњу школу завршио у Лозници, дипломирао на Филозофском факултету, група српска књижевност и језик с општом књижевношћу, а магистрирао на Факултету драмских уметности, на студијама науке о позоришту са магистарском тезом "Драматургија Љубомира Симовића". За допринос развоју образовања и васпитања, 2015. године је добио Светосавску награду. Надамо се да ће и лозничка публика ускоро видети на сцени његов први позоришни текст. С. Пајић

6. ЕПИЛОГ

После одгледане представе многи су ме питали шта је истина у драми а шта фикција, а често је у медијима представљена као аутобиографска. Она је пре свега грађена на аутобиографској емоцији и обрисима људи из стварности који су били присутни у тим тренуцима. Девојка је симбол новог живота који неминовно долази. Младић у белом представља и сестру Гоцину, као и Кану, супруга моје сестре, као и неке моје блиске пријатеље с факултета, родбину... Моја драма је у ствари једно путовање душе коју може јахати бог или ђаво. Велики губици управо се преживљавају у односу на опредељење према добру, злу, животу, смрти или судбини. Неко тражи освету, неко тражи утеху! Ја сам тражио смисао...

МОЖДА ЗАУВЕК

Кад се сетиш

Дођи ми.

Кад се сетиш

Дођи ми.

Урадио сам

Све што знам.

Урадио сам

Све што треба.

Дођи ми

Ти знаш, само ти знаш!

Доста сам овом
земљом ходао
Доста сам тога
видео и сазнао

Кад се сетиш
Поведи ме.

Знам да није крај
И знам да није време
Али поведи ме
можда заувек.
Сад је све једно,
дођи ми.

УМЕСТО БЕЛЕШКЕ О ПИСЦУ

Аутобиографија или *Како је све почело*

Не знам како и зашто је све почело, али знам кад је почело. Било је то оног трена кад се очев у хромозом сусрео са *x* хромозомом моје мајке. Било је то попут великог праска. Но, тога се баш и не сећам, али се сећам првих знакова живота. Било ми је јако тесно и топло. То није било тако страшно, и онако је напољу био велики снег и зима. Проблем је био, што ми је било много досадно. Шта човек да ради на тако малом простору и са тако пуно времена. Мало гута већ сажвакану храну и медитира о свом будућем животу. Мислим да сам од тог тренутка сам себе проклео, *јер више нијде нисам био* *јде јесам, већ сам увек желео да будем* *џамо* *јде нисам. А кад* *џу* *јде нисам* *јосџанем јесам, ојетџ се јавља моје* *јроклейсџиво и жеља да будем* *јде нисам.* Зато сам и одлучио да више не чекам. Спаковах се на брзину, видех да су ми ту сви органи, плућа ће се мало дорадити у инкубатору и спреман сам за пут. Јавих онима напољу да хоћу да изађем у седмом месецу. Одмах сам се суочио са окрутном стварношћу. Одбили су ми визу. Покушао сам затим да илегално изађем, правећи превремене трудове али ни то није помогло. Принудили су ме да још чамим усамљен у мраку. Тих месец дана сам био очајан. Тад сам се први пут сусрео са апсурдношћу живота. Кад је то достигло врхунац, ражестих се, узех пупчану врпцу и реших да се обесим. Но изгледа да је моја жалба за излазак уродила

плодом, те ми у осмом месецу одобрише визу. Да су гласали још који сат, закаснили би. Ни дан данас не знам да ли је то штета за мене или њих. Све у свему ја изађох као цар Јулије, царским резом. У једном тренутку на дну, а у следећем као цар угледах светлост дана. Изашао сам без гласа. Нисам баш био одушевљен. Ћутао сам и посматрао све оне људе у белом како зуре у мене. Па због њих ја да се обесим? Но онда ме узе једна жена те поче да лупа моју мокру малу задњицу. Наравно кад није њена. И она удара тако бездушно а ја? Почнем да плачем, а они сви у смех па још весели, те ме премештају из једног наручја у друго. Одмах сам се покајао и пожелео да се вратим тамо одакле сам пожурио да не будем, и схватих да је време да се навикнем на своје немирно проклетство.

И тако, прође једва 6 година, мени досади мирна доколица и одох у школу. Никад нисам разумео зашто су ме родитељи послушали, можда су помислили да им је дете било мали геније, што убрзо нисам показао, јер сам на часовима углавном спавао, па сам много слова и преспавао. Кад би ме сестра терала да читам, ја бих срицао слово по слово: Ц В Е Т. Кад би ме питала шта сам прочитао, ја бих обично говорио: О В Ц А. Требало ми је годину дана да схватим смисао између знака и значења.

Кад сам коначно схватио значење и научио да читам, врло брзо сам почео да трагам за „‘значењем живота“. И тако идући за књигама, заврших Филолошки факултет, али неки смисао мог живота нисам нашао. Помислио сам, сигурно је смисао у позоришту! Па, да, живот је свакодневна драма! Одох на постидпломске студије

на Факултет драмских уметности, и успут у потрази за смислом, запослих се у оближњој основној школи. Ту је негде тај пут. Био сам убеђен да је ту. Убрзо сам пожеleo да будем и редитељ, а зашто онда не режирати свакодневно. Тако сам постао директор у школи која је сада била ближа Филолошком факултету. И тако трагајући за смислом живота, све мање у књизи, а више у „Политикином Забавнику“, успут режирајући наставничка већа и школске приредбе вратио се на Филолошки факултет да докторирам. Мислио сам, ако ко познаје живот то су доктори. Доктор постах, али смисао не нађох, али то није био разлог за очајавање, већ разлог за покрет. И покренуо сам се, и још се крећем између образовних и позоришних институција, јер знам да је пут ту негде између комедије и трагедије.

САДРЖАЈ

1. ПРЕЛУДИЈУМ ОД КРАЈА	7
2. ПРЕКОГНИЦИЈА	12
3. КРАТКИ ДНЕВНИК ИСПОВЕДНЕ ПРОЗЕ	17
4. КРАТКА ПРИЧА	25
5. ДРАМА	30
МОСКВИЧЕМ ДО ПАКЛА	31
ПОГОВОР	89
6. ЕПИЛОГ	94

Библиотека „МЕЂУ СВОЈИМА”

Златко Грушановић
МОСКВИЧЕМ ДО ДРАМЕ
„У ПАКЛУ”

Издавач
ПЛАТОН Издаваштво
Булевар Деспота Стефана 65
Београд, тел. 011/26-25-834
office@plato.rs
www.plato.rs

За издавача
Бранислав Гојковић

Уредник
Наташа Анђелковић

Лектура и коректура
Иван Савић

Компјутерска припрема
Горан Скакић

Штампа
„All in one Business Center”, д.о.о., Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2
821.163.41.09-2 Грушановић З.
821.163.14:929(047.53)

ГРУШАНОВИЋ, Златко, 1976-
Москвичем до драме "У паклу" / Златко Грушановић. -
Београд : Plato издаваштво, 2019 (Београд : All in one
Business Center). - 101 стр. ; 21 см. - (Библиотека Међу
својима / [Plato издаваштво]). - Тираж 1.000.

ISBN 978-86-447-0747-9

а) Грушановић, Златко (1976-) -- Интервјуи

COBISS.SR-ID 279867148

